

Emmaboda kommun
Bildningsförvaltningen

Verksamhetsplan och systematiskt kvalitetsarbete i Emmaboda kommuns kommunala förskolor HT 2016 – VT 2019

Resultatrapport för förskolan Solgläntan.

Innehåll

1.	Resultat av verksamhetsutvecklingen.....	4
1.1	Utvecklingsområden	4
1.1.1	Demokrati (Barns inflytande – LpFö 2.3)	4
1.1.2	Mångfald (Normer och värden – LpFö 2.1)	5
1.1.3	Naturvetenskap och teknik (Utveckling och lärande – LpFö 2.2)	7
1.1.4	Förskola och hem – (LpFö 2.4)	9
1.2	Analys och bedömning	10
1.3	Identifierade utvecklingsbehov	13
2.	Bakgrund/Syfte/Nulägesanalys	15
2.1	Bakgrund.....	15
2.2	Syfte.....	15
2.3	Nulägesanalys	16
2.3.1	Demokrati Augusti 2016.....	16
2.3.2	Mångfald – Augusti 2016.....	16
2.3.3	Naturvetenskap och teknik – Augusti 2016	17
2.3.4	Förskola och hem – August 2017.....	17
3.	Mål att sträva efter	18
3.1	Demokrati.....	18
3.1.1	Läsåret 2016/2017	19
3.1.2	Läsåret 2017/2018	19
3.1.3	Läsåret 2018/2019	20
3.2	Mångfald.....	21
3.2.1	Läsåret 2016/2017	22
3.2.2	Läsåret 2017/2018	23
3.2.3	Läsåret 2018/2019	23
3.3	Naturvetenskap och teknik	24
3.3.1	Läsåret 2016/2017	24
3.3.2	Läsåret 2017/2018	25
3.3.3	Läsåret 2018/2019	25
3.4	Förskola och hem.....	26
3.4.1	Läsåret 2016/2017	26
3.4.2	Läsåret 2017/2018	26
3.4.3	Läsåret 2018/2019	26
4.	Innehåll – processen.....	27
5.	Organisation	27
6.	Tidsplan.....	27

7.	Uppföljning – Utvärdering	28
8	Framgångsfaktorer.....	29
8.1	Läsåret 2016/2017.....	29
8.2	Läsåret 2017/2018.....	30
8.3	Läsåret 2018/2019.....	31
9.	Hinder och utmaningar.....	32
9.1	Läsåret 2016/2017.....	32
9.2	Läsåret 2017/2018.....	33
9.3	Läsåret 2018/2019.....	35
10.	Bilagor.....	36
10.1	Bilaga 1 – Handlingsplan Modersmålsstöd	36
10.2	Bilaga 2 – Arbetsrutin Modersmålsstöd	38
10.3	Bilaga 3 – Emmaboda vår framtid	41
10.4	Bilaga 4 – Gemensamt kalendarium 2016-2017	43
10.5	Bilaga 5 – Gemensamt kalendarium 2017-2018	45
10.6	Bilaga 6 – Gemensamt kalendarium 2018-2019	48

1. Resultat av verksamhetsutvecklingen

1.1 Utvecklingsområden

1.1.1 Demokrati (Barns inflytande – LpFö 2.3)

1.1.1.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>Överlag ser vi ett bra resultat gällande värdegrundsarbetet som grund för arbetet med demokrati. Alla inom verksamheterna har blivit bättre på att möta och bemöta varandra och acceptera varandras olikheter och se dem som styrkor. Alla är mer benägna att hjälpa varandra och lösa konflikter på ett positivt sätt.</p> <p>Barnen har fått större möjlighet att uttrycka sina egna åsikter, både genom verbalt och icke-verbalt språk, och vad de anser vara rätt och fel i sammanhangen där de vistas.</p> <p>Pedagogerna har blivit bättre på att se barnens intressen och låta det ligga till grund för verksamheten. Utifrån detta har barnen fått möjlighet till meningsfulla val av vad de vill fylla sin dag med. På många avdelningar utgör morgonmöten med barnen en bas för hur dagen kommer att läggas upp och ger barnen en större förståelse för hur dagen hänger ihop.</p> <p>Vi ser att det finns ett behov att fortsätta fokusera på detta område, samla ihop de goda exemplen som vi har inom kommunen och sprida dessa så det som görs bra kan komma fler barn till gagn.</p>
Förskola	<p>Målet var att stötta barnen i konflikthantering. Målet är nått när barnen kan respektera varandra oavsett gruppindelning och möten under dagen både ute och inne.</p> <p>SOLEN</p> <p>- Barngruppen har blivit mer sammansvetsad, bjuder in varandra mer i leken och har hittat nya kompisar. Barnen har ett mycket bättre bemötande mot varandra i aktiviteter där allas utgångsläge är detsamma som t.ex i gymnasalen, pulkabacken etc. Vi har använt oss av gymnasalen som återkommande rörelseaktivitet eftersom vi har märkt att det främjar deras grovmotorik vilket gör att barnen mår bra och skapar mer harmoni i gruppen.</p> <p>GLÄNTAN</p> <p>- Dinorummet har varit en plats som har växt tillsammans med kunskapen och intresset kring olika dinosaurier. Det började med ett brinnande intresse från ett barn men som smittat av sig och lett till att alla de äldsta barnen i gruppen har haft olika möten och lekar i dinomiljön. Vi har varit öppna på barnens förslag på material och ändrat miljö efter deras intresse allt eftersom. De är mer sammansvetsade och inte beroende av en särskild kompis elr uppdelning av gruppen.</p>

1.1.1.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>Demokratiarbetet inom förskolan är ett ständigt pågående arbete och under läsåret har intresset och medvetenheten kring detta hos pedagogerna förbättrats vilket inneburit att barnen fått större möjligheter till att reflektera, planera, tänka och tycka kring sin situation på förskolan.</p> <p>Detta går hand i hand med värdegrundsarbetet där vi också ser ett ökat intresse och ökad medvetenhet kring vilka frågor som är viktiga för barnens trygghet, delaktighet och lärande.</p> <p>Vi ser dock att utbildad personal är ett problem i ovanstående då kunskapen kring våra styrdokument och vilken värdegrund vi vill förmedla saknas.</p> <p>På många förskolor så prioriteras barnens behov av att få vara i mindre grupper och låta verk-</p>
--------	---

	<p>samheten få ta tid vilket ses som en positiv utveckling. Vi behöver dock utveckla vad vi menar med pedagogisk verksamhet och få en större förståelse för att även rutinsituationer har ett pedagogiskt värde och innehåll.</p>
Förskola	<p>Vi upplever att när vi gjorde iordning i miljön så delade barnen in sig per automatik i mindre grupper. Det blev mer rum i rum. Vi upplevde också att kreativiteten fick ny inspiration när ateljén blev så inbjudande.</p> <p>Vi har både på Solen och Gläntan ändrat och anpassat i miljön utefter barngruppens intressen. Vi har tagit hjälp av Heidi och Gabriella att ställa iordning olika lekmiljöer. Vi bland gjort inordning en ordentlig ateljé'. Där finns material tillgängligt för barnen. Miljön är i ständig förändring utefter barngruppen.</p> <p>Vi upplever att när vi gjorde iordning i miljön så delade barnen in sig per automatik i mindre grupper. Det blev mer rum i rum. Vi upplevde också att kreativiteten fick ny inspiration när ateljén blev så inbjudande. Barnen började skapa mer.</p> <p>Barnen får möjlighet att välja vad de vill leka med och materialet är lättillgängligt. Vi försöker tillmötesgå barnens önskningsar vad de vill göra, till exempel om de vill gå till gymnastiken, lekplatsen osv. Då försöker vi få till det när det passar. Vi delar också upp oss så att några barn som vill vara inne kan få vara det och några som vill vara ute får vara det. Inne försöker dela på oss i mindre grupper för att lättare kunna se alla barn. Vi låter också barnen få spara sina byggen och de behöver inte alltid städa upp leksakerna när de är inne i en lek. Det kan stå kvar och så kan de fortsätta sedan. Vi låter också barnen ta med leksaker ut på sommarhalvåret så kan de fortsätta leken ute. Vi försöker spinna vidare på sådant som vi upptäcker att barnen tycker om.</p> <p>Vi har märkt att vi pedagoger måste styra ganska mycket. Annars finns det vissa barn som tar över och vissa som inte får utrymme. Där kan man tänka att vi skulle kommit längre men vi försöker lyfta dem som inte tar plats. Detta är både i leken ute/inne och i samlingsen.</p>

1.1.1.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	

1.1.2 Mångfald (Normer och värden – LpFö 2.1)

1.1.2.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>På flertalet av våra förskolor har antalet olika talade språk ökat och gjort att vi behövt tänka kring vårt arbetssätt. Det har varit en utmaning och en svårighet att övervinna och vi är på väg åt rätt håll. Vi har kunnat anställa pedagoger med samma modersmål som många av barnen och detta är en stor tillgång för alla barn och familjers trygghet inom våra förskolor.</p> <p>Mycket i det positiva grundas i barns inneboende nyfikenhet för varandra, deras vilja och drivkraft att kommunicera och pedagogernas medvetna synliggörande av olikheter.</p> <p>Uppstarten av läsåret 17/18 har synliggjort att området är något vi behöver arbeta aktivt med hela tiden för att inte falla tillbaka till oönskade beteenden och uttryck och att vi inte kan se det som avslutat.</p>
Förskola	<p>Att barnen har förståelse för individers olikheter.</p> <p>SOLEN/GLÄNTAN</p>

	Hos oss har mångfald inte varit inriktat på just kulturskillnader utan mer förståelsen för att vi alla är olika. Till skillnad från i början av höstterminen är alla barnen mer accepterade i gruppen. Då barngruppen har bestått av mycket större del pojkar så hade de haft ett övertag i början av hösten men det har ändrats och blivit till ett bättre klimat. Åldersskillnader, de äldre barnen har från start på höstterminen hela tiden varit öppna mot de allra yngsta och uppmärksamma på att tillrätta visa vad som är rätt och fel enligt dom, detta genom tal elr hjälp av pedagog istället för knuffar elr liknande.
--	--

1.1.2.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>Större fokus har lagts på att se våra pedagogiska miljöer som ett verktyg och att kunna identifiera när de blir ett hinder. Detta för att hitta lösningar/åtgärder för att få dem att fungera som en hjälp istället.</p> <p>Då vi har många barn med annat modersmål och/eller inte helt utvecklat språk har flertalet förskolor lagt mer kraft än tidigare på att lära sig använda TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) vilket gett positiva resultat kring barnens språkutveckling och språkförståelse. Pedagogerna upplever att det är ett bra stöd i arbetet och efterfrågar mer utbildning i ämnet.</p>
Förskola	<p>Vi försöker se till varje barns individuella personlighet och intressen och stötta alla barn i leken. Barn är så olika och visa behöver mer stöttning.</p> <p>Både på Gläntan och Solen har det uppstått mycket konflikter mellan barnen. På Solen har vi jobbat mycket med värdegrunden genom att ändvända oss av litteratur. Vi har läst om Snick och Snack. Den handlar om kamratkulturer där är många olika dilemma som tas upp. Efter att vi jobbat med Snick och Snack upplever vi att det har sått ett frö hos barnen. En del barn vet väldigt noga hur det ska vara. På Gläntan har vi jobbat med ”Liten” känslkort. Sedan har vi ju alltid dagliga samtal med barnen om hur vi ska vara mot varandra och om olika situationer som uppstår.</p> <p>Vi ger alla barnen samma möjligheter till lek och material. Vi erbjuder barnen olika typer av leksaker och lägger ingen värdering i vad de leker eller med vem så länge det är en positiv lek. Vi upplever ändå inte att genus styr valet av vilka leksaker de väljer eller vad de väljer att leka. Barnen på Solgläntan har väldigt varierande lekar. Barnen väljer oftast de kompisar de brukar leka med men ibland så får man se andra kompis constellationer.</p> <p>Vi försöker se till varje barns individuella personlighet och intressen och stötta alla barn i leken. Barn är så olika och visa behöver mer stöttning.</p> <p>Vi väljer litteratur utefter vad vi har för tema just nu och vad vi jobbar med. Barnen får också följa med till biblioteket och välja böcker de tycker är spännande. Vi lånar också om böcker som barnen särskilt fastat för. Vi försöker också välja litteratur som speglar samhällets mångfald och olika familjekonstellationer.</p>

1.1.2.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	

1.1.3 Naturvetenskap och teknik (Utveckling och lärande – LpFö 2.2)

1.1.3.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>Flertalet förskolor valde underområdet Djur och natur samt Hållbar utveckling och har därigenom sett en ökad kunskap hos barnen och pedagogerna kring närmiljön och de djur som lever där. Genom bland annat skräpplockardagar har alla fått en upplevelse av och större förståelse för allemansrätten och det gemensamma ansvaret vi har för vår miljö och varför det finns ett behov av återvinning och hushållande med våra gemensamma resurser (t ex vatten).</p> <p>Några förskolor har arbetat med Bygg och konstruktion vilket har gett barn och pedagoger ökade kunskaper kring bland annat hållfasthet och byggteknik. De har också fått en förståelse för behovet av ett ”byggspråk” där gemensamma begrepp och uttryck behövs för att kunna förklara t ex en ritning eller en konstruktion.</p> <p>Arbetet med naturvetenskap och teknik har gått hand i hand med skapande för att ge barnen fler möjligheter att utforska det valda området och har gett alla ökade kunskaper både inom skapande men också genom angränsande områden, t ex matematik, materialkunskap, språk, begreppsuppfattning och rumsuppfattning.</p>
Förskola	<p>SOLEN</p> <p>Vi hade en tanke om att starta ett projekt med inriktning om djur. Barnens intresse ledde oss istället in på spåret om äppel, äppelträd.</p> <p>Målet blev att lära sig om äppelträdet och följa det från höst till sommar.</p> <p>-Vi har framför allt lärt oss mycket om äpplet genom att praktiskt arbeta med det på olika sätt. Både vad man kan göra med äpplet men också jobbat med matematiken, väga, mäta etc.</p> <p>Arbetet fortsatte in på spåret fåglar där det började med att de hängde fågelmat i trädet när träden inte längre gav äpplen till fåglarna när hösten kom.</p> <p>Barnen har lärt sig mer om några specifika fåglars färg, läten och bon genom ateljéarbete och utevistelse t.ex.</p> <p>GLÄNTAN</p> <p>Målet blev att vi ska försöka utforma en miljö för att fortsätta utveckla intresset för dinosaurier bland de äldsta barnen i gläntangruppen parallellt med att låta de yngsta barnen få större kunskap kring djur i vår närmiljö. Då det är just de spåren de tydligast visat intresse för.</p> <p>-Äldsta barnen:</p> <p>Vi ser att kunskapen hos alla barnen kring dinosaurier, deras föda, utseende och namn har blivit märkbart större sen höstterminen. Vid film och läsning har dinosaurier och liknande djur runt omkring varit det som önskats. De visar att de kan skapa dinosaurier och reptilliknande djur oavsett material som finns framför och det är ett återkommande diskussionsämne under större delen av dagen. Leken har utvecklats från att dinosaurier slogs med drakar till spåret att forma vattendinosaurier i play doh som i nuläget är att klippa ålar i papper med mönstersaxar.</p> <p>- De yngre barnen började med att visa stort intresse för djur i våra böcker och nämnde de djur elr djurläten som de kände igen och var vana vid. Olika happenings och småaktiviteter med inriktning ’djur i vår närmiljö’ har blivit av men det har varit mer fokus på att få ihop dem till en grupp och skapa trygghet m tydliga regler och god stämning än att hålla hårt i projektet.</p>

1.1.3.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>De förskolor som arbetat med hållbar utveckling ser att arbetet utvecklats men att det behövs ytterligare arbete kring hur vi organiserar för återvinning och återbruk, t ex genom källsortering på ett lättare sätt.</p> <p>Inom det prioriterade utvecklingsområdet naturvetenskap/teknik kan vi övergripande se ett positivt resultat för barnens språkutveckling där de lär sig nya ord och begrepp som de kanske inte annars kommit i kontakt med. Arbetet involverar ofta digital teknik och det som vi inom förskolan har idag ligger väl i framkant med samhällets tekniska utveckling. Detta innebär att barnen blir väl rustade att möta skolan och samhällets krav på digitalisering.</p> <p>Satsningen på skapande och att varje förskola har samma basmaterial till alla barn har slagit väl ut. Att vår ateljépedagog ansvarar för inköpen av dessa material har gjort att vi kunnat skaffa högkvalitativt och giftfritt material. Barn och pedagogers materialkännedom har ökat och barnen har getts fler möjligheter till kommunikation, bland annat genom dans och lerskulptering.</p>
Förskola	<p>Vi har ju jobbat mycket med temat i samlingen och vi har märkt att nu vill barnen gärna ha samling och de sitter stilla och lyssnar under hela samlingen, samt alla deltar efter sin egen förmåga.</p> <p>På Solen har det varit mycket bygg och konstruktion i fokus. Det var ett uppsving att få ateljén med mycket nytt material som blev synligt. Barnen har byggt mycket med lera samt byggt skulpturer med limpistoler. På Solen har vi mycket byggmaterial. Lego, klossar, järnväg, magneter, kapplastavar mm.. Det har varit mycket social träning kring byggleken med turtagning, empati, hänsyn och kommunikation.</p> <p>Det är olika tekniker de har fått prova på det här året med. De har jobbat mer med det än förut och de har utvecklats i sitt skapande. Målet var att barnen skulle kunna samspela i olika smågrupper kring olika byggprojekt och respektera varandra och varandras byggen. Det finns ju fortfarande barn som förstör för andra i byggleken men vi upplever ändå mer respekt generellt i barngruppen.</p> <p>På Gläntan har vi också sett att barnen tycker om att bygga med lego och duplo. Vi har också sett ett intresse för djur. Det var något vi ville spinna vidare på. Vi har jobbat med djur, växter och natur. Målet var att vi ville ge barnen mer förståelse för sin miljö runt omkring dem. Vi ville också jobba med barnens ordförståelse och ordförråd, att lära sig olika begrepp och ord osv. Vi är nöjda med det vi jobbat med. Vi har märkt att barnen pratat om det vi jobbat ibland och de kommer ihåg det vi pratat om. Vi har ju jobbat mycket med temat i samlingen och vi har märkt att nu vill barnen gärna ha samling och de sitter stilla och lyssnar under hela samlingen, samt alla deltar efter sin egen förmåga. Går och sätter sig i ringen utan att vi behöver ”tjata” och frågar inte heller efter frukten under samlingen, vilket de har gjort tidigare. Det tycker vi känns som en bekräftelse på att de tycker det är intressant.</p> <p>Även om man ibland känner att det finns saker vi borde gjort så är vi i slutändan är vi ändå nöjda med vår verksamhet för vi gör så gott vi kan med de förutsättningar vi har. Det är många personligheter och viljor som ska lyftas fram och tas hänsyn till.</p>

1.1.3.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	

1.1.4 Förskola och hem – (LpFö 2.4)

1.1.4.1 Läsåret 2016/2017

Infördes hösten 2017.

1.1.4.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>Vi ser att många avdelningar/förskolor har bra samarbete med familjerna men de goda exemplen sprids inte tillräckligt inom organisationen. Det är också så att förskolornas storlek påverkar hur samarbetet kan utföras, så i viss mån måste varje förskola hitta sin egen väg. Överlag så upplevs VårRundan som ett bra verktyg för att bjuda in föräldrarna till verksamheten.</p>
Förskola	<p>Det är speciellt på en liten förskola. Det är god kontakt, man har haft många barn ifrån samma familj.</p> <p>Vi upplever att föräldrarna är väldigt nöjda med vår verksamhet. Det får vi till oss ofta. Föräldrarna säger att de är nöjda och det framgick också i den senaste föräldraenkäten.</p> <p>Det är speciellt på en liten förskola. Det är god kontakt, man har haft många barn ifrån samma familj.</p> <p>Det blir extra viktigt att ha en god kontakt med föräldrar när man måste prata om svårare saker.</p> <p>Vi har kommit överens om att vi ska bli lite bättre på att berätta om någon kul händelse som hänt/sagt under dagen när föräldrarna hämtar sina barn. Sedan får man ju tona in föräldrarna om tid att vara kvar någon minut.</p> <p>Vi skriver också månadsbrev varje månadsslut där vi berättar för föräldrarna vad vi jobbat med under månaden samt lite allmän information. Vi sätter också upp bilder på en fotovägg på det vi gör i verksamheten. Detta är för att vi vill göra föräldrarna delaktiga i barnens vardag på förskolan.</p>

1.1.4.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	

1.2 Analys och bedömning

1.2.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>Överlag så har samtliga arbetslag blivit mer medvetna om hur vi skriver mål inom förskolans verksamhet. Även språkbruket kring detta har utvecklats. Däremot behöver vi sätta mer fokus på varför målet valdes och i vilket syfte samt att målen inte är pekpinnar utan något som ger pedagogerna och verksamheten ett fokus/en inriktning.</p> <p>Projektstrukturen och, framförallt, utvärderingsstrukturen har gjort reflektionsarbetet lättare och tydligare vilket i sin tur underlättat utvärderingsarbetet.</p> <p>Många förskolor upplever fortfarande att mycket planeringstid försvinner och många arbetslag upplever sig oförberedda på de möten som ligger utanför arbetstid i barngrupp. Vi behöver bli tydligare med att hänvisa till det gemensamma kalendarier där hela läsårets planering finns och att det är upp till varje förskola att lägga scheman och planera arbetet utifrån dessa datum och tider.</p> <p>Att arbeta i mindre grupper upplever flertalet som en oerhört positiv erfarenhet som ger mer kvalitet till verksamheten. Vi fortsätter att driva denna linje för att fler ska få uppleva detta.</p> <p>Barnsyn och värdegrundsarbete spretar inom kommunen och det är något vi behöver fokusera på under arbetslagens och gemensamma diskussioner.</p> <p>Önskemål framkommer att få mer tid för föreläsningar och diskussioner. Detta tolkar vi som att pedagogerna ser en nytta av detta vilket är positivt och kommer arbeta för att ge mer tid, framförallt i upptakten av varje termin. Förhoppningen är att kunna erbjuda samtliga pedagoger tre heldagar med föreläsning, diskussioner och iordningsställande av de pedagogiska miljöerna. Vi behöver också tid för att komma till fördjupning inom de områden vi brottas med.</p> <p>Utemiljöerna ses fortfarande som ett problemområde och här behöver pedagogernas eget ansvar förtydligas. Allt för ofta ser vi från ledningsgruppen det vi benämner som ”pedagogklump” där det är otydligt vad pedagogerna gör vid utevistelse på gården, men de är sällan engagerade i det barnen engagerar sig i och står samlade i en ”klump”. Likaväl inställningen att alla barn är allas, vilket synliggörs extra vid gemensam utevistelse, där det också allt för ofta upplevs att pedagogerna bara ser till de barn som finns på egna avdelningen.</p> <p>Vårterminens arbete har varit påfrestande för alla förskolor där vikariebristen och bristen på utbildad personal har varit framträdande. Vi behöver bli bättre på att se vad som verkligen gjorts utifrån de förutsättningar som rått än att fokusera på allt som inte kunde göras enligt planeringen.</p> <p>Inskolningarna ses fortfarande på många håll som en separat verksamhet som inte är knuten till det vardagliga arbetet. Vi behöver förtydliga och sätta fokus på vad det är som inskolningen ska leda till, vad det är vi skolar in till.</p>
Förskola	<p>Praktiskt arbete har varit bra för Solen, vi jobbade mycket kring äpplet. Barnen lärde sig att jobba i grupp vilket innebär turtagning, hänsyn och att lyssna på varandra. Aktiviteter som gymnasalen, skogen och pulkabacken fungerade också bra där visade barnen ett större hänsynstagande mot varandra.</p> <p>Gläntan</p> <p>Efterhand som språket utvecklades hos barnen i Gläntangruppen ökade förståelsen mellan barnen och klimatet blev bättre. De större barnen i gruppen blev goda förebilder för de små.</p>

1.2.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>Tittar vi på verksamheten över längre tid är det uppenbart att vi har gått igenom en tankvända. Vi har gått från att tolka barns inflytande att pedagogen inte ska styra alls till att inse att det krävs struktur, organisation och rutiner för att kunna styra verksamheten. Detta för att barnen ska få inflytande över det pedagogiska arbetet såsom läroplanen beskriver. Det är pedagogernas ansvar att avgränsa arbetet.</p> <p>Många arbetslag tolkar arbetet med att utmana samhällets könsnormer till att plocka bort alla könskodade material och istället satsa på mer öppna material som är lättare för alla att förhålla sig till. Är det så att vi gör det lätt för oss själva? Borde vi istället utmana oss själva genom att förändra inställningen hos pedagoger och barn kring de mest uppenbart könskodade materialen? Detta är en diskussion vi behöver börja föra.</p> <p>Vi ser att teori och praktik skiljer sig åt en del. De absolut flesta pedagoger/arbetslag vet hur arbetet ska organiseras och hur de ska göra men steget till att kunna utföra det praktiskt är inte alltid taget. En del av utvärderingarna ser vi är skrivna ur det teoretiska perspektivet men där vi, från ledningsgruppens sida, inte ser detta praktiskt i verksamheten. Vi behöver fortsätta föra diskussionerna för att hålla teorin levande och hjälpa till för att det ska bli praktik av det.</p> <p>Likaså är det många tolkningar av vad vi tror i utvärderingarna, inte vad vi har sett eller vad vi vet. Vi behöver bli bättre på att ta reda på fakta när det gäller resultatet av våra mål. Detta hänger också samman med att det ofta är aktiviteter som beskrivs som resultat istället för att beskriva hur arbetet med målet påverkat barnen och verksamheten.</p> <p>Långsiktighet och långa processer behöver vi bli bättre på. De projekt vi påbörjar behöver vara förankrade hos barnen och deras tankar och intressen. Vi behöver få låta dem få tänka klart och utforska alla små sidospår och stora huvudspår som dessa tankar startar. Läsåret 18/19 startar vi med en uttalad undersökningsperiod under augusti och september för att sätta en inriktning för arbetet under oktober och att inriktningen sedan sträcker sig fram till läsårets slut.</p> <p>Vi behöver även fortsättningsvis diskutera barnsyn, bemötande och närvarande pedagoger. Både med erfarna pedagoger och med nyanställda och vikarier. Inställningen att alla barn är allas barn behöver vi arbeta vidare med men även expandera tanken till att alla familjer är allas familjer. Det behövs en samsyn kring varför vi är på jobbet och vad våra arbetsuppgifter innefattar.</p> <p>Många förskolor upplever fortfarande att mycket planeringstid försvinner och många arbetslag och pedagoger upplever sig oförberedda på de möten som ligger utanför tiden i barngrupp. Vi behöver bli tydligare med att hänvisa till det gemensamma kalendarier där hela läsårets planering finns och att det är upp till varje förskola att lägga scheman och planera arbetet utifrån dessa datum och tider.</p> <p>Inskolningarna ses fortfarande på många håll som en separat verksamhet som inte är knuten till det vardagliga arbetet. Vi behöver fortsätta arbetet med att förtydliga och sätta fokus på vad det är som inskolningen ska leda till, vad det är vi skolar in till.</p> <p>En diskussion vi kan behöva ta är i vilken utsträckning vi tar in barnens vardag i verksamheten. Vilka leksaker har barnen hemma? Vad tittar de på för barnprogram? Vilka spel spelar de? Vad får komma med till förskolan och vad vill vi inte ha in i vår verksamhet? Har alla samma uppfattning och vad säger styrdokumentet?</p>
Förskola	Vi har sett över och ordnat i miljön på både nedervåning och övervåning. Vi har organiserat

alla saker så att barnen ska ha möjlighet att i så stor utsträckning som möjligt kunna förse sig själva med material och leksaker.

Vi har i så stor mån vi kan att barnen får möjlighet att påverka sin vardag. Vi frågar ofta vad de vill under dagen, att några kan få gå ut, några stanna inne, eller gå till lekpark osv. Att tillmötesgå önskingar. Kan vi inte göra det just nu försöker vi komma ihåg att göra det när det passar. Sedan är vi noga med att barnen får spara sina byggen.

Vi har jobbat mycket med litteraturen i mångfald och värdegrundsarbete och läst böcker om olikheter och kamratskap. Vi väljer också böcker med omsorg som ska spegla samhällets mångfald och olika familjekonstellationer.

Gläntan har jobbat med naturvetenskap på det sättet att vi har varit ute på upptäcktsfärd med barnen, letat spår, spillning osv, pratat om olika djur hur de lever, tittat på filmer om djuren, gjort experiment, byggt hem till fåglar, odlat växter, pratat om kretsloppet, sopsortering osv..

Solen har haft mycket bygg och konstruktion i fokus. Barnen har jobbat med olika tekniker, både i byggrummet och ateljén, såsom, lego, kaplastavar, kojbygge, mycket limpistolsbyggen med ateljématerial osv. Barnen har också lärt sig att få ett bättre samspel och kommunikation kring byggleken.

För att få god föräldrakontakt har vi skrivit månadsbrev där vi berättar för föräldrarna vad vi jobbat med under månaden samt lite allmän information. Vi sätter också upp bilder på en fotovägg på det vi gör i verksamheten.

En viktig förutsättning för framgångsfaktorerna har varit att vi personal som jobbar har haft en god kommunikation och bra rutiner.

1.2.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	

1.3 Identifierade utvecklingsbehov

1.3.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>De övergripande utvecklingsbehoven vi kan se inom kommunens förskolor handlar framförallt om personalbehovet. Vi har brist på utbildade förskollärare och på 5 års sikt ser vi ett behov av ca 10 nyanställningar utifrån premissen att det ska vara 2 förskollärare på varje avdelning. I dagsläget är dock behovet ännu större på grund av de stora barnkullarna 2013 respektive 2015.</p> <p>Det är också en brist på vikarier, framförallt med pedagogisk utbildning men även på de utan utbildning. Ofta när en ny vikarie kommer så finns inte tiden för ordentlig introduktion och möjlighet att ”gå bredvid” innan de behövs i verksamheterna.</p> <p>I dagsläget har vi ett behov av fler lokaler för att bedriva förskoleverksamhet för att kunna följa riktlinjerna kring barngruppers storlek, både de från Skolverket och de från Bildningsnämnden. Det behövs permanenta lösningar med lokaler som också kan användas av andra verksamhet när behovet ökar och sjunker.</p> <p>Vi ser ett fortbildningsbehov kring barn i behov av särskilt stöd och då framförallt gällande TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation). Även kring IT-frågor och kunna sprida kommunens egna goda exempel inom förskolans alla verksamheter ser vi behov av.</p> <p>Planering och iordningställande av pedagogiska miljöer är ytterligare ett utvecklingsbehov och hänger ihop med behovet av sammanhängande stängda upptaktsdagar i början av läsåret så att all pedagogisk personal har möjlighet att reflektera och diskutera kring sina miljöer och sedan förfina dem för att passa den aktuella barngruppen.</p> <p>Likasa finns ett behov av tid för att diskutera organisation på varje förskola för att kunna ge barnen på förskolan ett ökat inflytande över sin dag och livssituation och ge pedagogerna en organisation och struktur de kan känna sig trygga och avslappnade med.</p>
Förskola	<p>Eftersom grupperna är annorlunda mot i våras är det svårt att veta vilka behov som finns. Vi tänker ännu mer på att dela barnen i små grupper och att det finns miljöer som främjar målen. Materialet ska vara tillgängligt för barnen och genusneutralt.</p>

1.3.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>De övergripande utvecklingsbehoven vi kan se inom kommunens förskolor handlar framförallt om personalbehovet. Vi har brist på utbildade förskollärare och på 5 års sikt ser vi ett behov av ca 10 nyanställningar utifrån premissen att det ska vara 2 förskollärare på varje avdelning. Vi behöver också fortsätta arbetet med att knyta förskollärarstudenter till oss. Det är en brist på vikarier, framförallt med pedagogisk utbildning men även på de utan utbildning. Ofta när en ny vikarie kommer så finns inte tiden för ordentlig introduktion och möjlighet att ”gå bredvid” innan de behövs i verksamheterna.</p> <p>Likasa finns ett behov av tid för att diskutera organisation på varje förskola för att kunna ge barnen ett ökat inflytande över sin dag och livssituation och ge pedagogerna en organisation och struktur de kan känna sig trygga och avslappnade med.</p> <p>Planering och iordningställande av pedagogiska miljöer är fortsatt ett utvecklingsbehov och hänger ihop med behovet av sammanhängande stängda upptaktsdagar i början av läsåret. Detta för att all pedagogisk personal ska ha möjlighet att reflektera och diskutera kring sina miljöer och sedan förfina dem för att passa den aktuella barngruppen. För att underlätta arbe-</p>
--------	---

	<p>tet med de pedagogiska miljöerna är det tänkt att vi under läsåret gemensamt ska ta fram ett dokument som beskriver grunden i arbetet.</p> <p>Vi ser ett utbildningsbehov kring barn i behov av särskilt stöd och då framförallt gällande TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation). Det framkommer även önskemål från enskilda pedagoger om utbildning som inte är aktuell på en kommunnivå. Här gäller det egna ansvaret att själv ta reda på vad som finns (föreläsningar, litteratur, studiegrupper, etc) och meddela ledningen som får utvärdera om det ligger i linje med den riktning förskolan i stort har.</p> <p>Vi behöver utveckla samverkan med familjer. Det finns många bra tankar i kommunen men de behöver koordineras, spridas och diskuteras. Gällande familjer med annat modersmål än svenska behöver vi hitta ytterligare sätt att samverka och stötta.</p>
Förskola	<p>Vi måste se över våra rutiner för nu till hösten kommer det bli lite annorlunda med En avdelning och en personal mindre.</p> <p>Fortsätta jobba mycket värdegrunden. Det är fortfarande mycket konflikter mellan barnen.</p>

1.3.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	

2. Bakgrund/Syfte/Nulägesanalys

2.1 Bakgrund

Utifrån tidigare utvärderingar, uppföljningar, samtal med pedagoger, diskussioner i ledningsgrupp samt Skolinspektionens rapport efter granskning har förskolans ledningsgrupp beslutat att de prioriterade utvecklingsområdena under åren 2016-2019 ska vara följande.

- Demokrati
- Mångfald
- Naturvetenskap och teknik

Utvecklingsområdet Demokrati valdes då barns inflytande och delaktighet är något vi observerat är ett svårt område för många pedagoger och vi behöver fortsatt fokus på det för att se till att barnen får ett reellt inflytande på förskolorna. Till detta läggs Skolinspektionens kritik kring arbetet mot kränkande behandlingar som även det faller inom detta utvecklingsområde.

Utvecklingsområdet Mångfald valdes då vi observerat att många pedagoger har svårt med normkritik och genusarbete i verksamheterna. Till detta läggs Skolinspektionens kritik kring arbetet med modersmål som även det faller inom detta utvecklingsområde.

Utvecklingsområdet Naturvetenskap och teknik valdes då många pedagoger återkommer till behovet av vidare kunskaper inom detta område vid utvärderingarna.

Under tre gemensamma träffar vårterminen 2016 har varje utvecklingsområde brutits ner till fyra begrepp där varje förskola får välja ett begrepp per utvecklingsområde att fördjupa sig i. Under läsåret 2016/2017 kommer samtliga förskolor att arbeta med begreppet Värdegrund under utvecklingsområdet Demokrati samt begreppet Modersmål under utvecklingsområdet Mångfald. Detta på grund av den kritik som riktats mot verksamheten av Skolinspektionen. Från och med läsåret 2017/2018 får förskolorna välja bland de begrepp som tagits fram och kan då fortsätta med samma begrepp och fördjupa sig ytterligare eller byta till något av de övriga tre. Begreppen under utvecklingsområdet Demokrati är Värdegrund, Inflytande, Ansvar och Delaktighet. Under utvecklingsområdet Mångfald är det Modersmål och kultur, Estetik, Anknnytning och Genus. Under utvecklingsområdet Naturvetenskap och teknik är det Hållbar utveckling, Djur och natur, Bygg och konstruktion och IKT och vardagsteknik.

2.2 Syfte

Syftet med de tre utvecklingsområdena är att samtliga pedagoger ska få möjlighet att diskutera, definiera och fördjupa sin förståelse och kunskap kring dessa utvecklingsområden utifrån de behov som finns på den förskola de arbetar. Det ska även finnas möjligheter att diskutera utvecklingsområdena kommunövergripande utifrån kommunens styrkor, svagheter och behov samt utbyta framgångsfaktorer mellan förskolorna.

Allt arbete med utvecklingsområdena och alla diskussioner som förs ska utgå från barnens behov och hur det kan bidra till en bättre lärande vardag för dem.

2.3 Nulägesanalys

Nulägesanalysen beskriver utgångsläget vid starten av verksamhetsplanen augusti 2016.

2.3.1 Demokrati Augusti 2016

Kommun	<p>Barns inflytande i förskolan har under 2013-2016 varit ett av de prioriterade utvecklingsområdena. Utifrån de utvärderingar och observationer av verksamheterna som gjorts ser vi att detta är något vi behöver arbeta vidare med. Det upplevs som ett svårt område att konkretisera och se till att barnen kan få ett reellt inflytande på verksamhetens innehåll. Vi vidgar begreppet från inflytande till demokrati för att kunna täcka in ett bredare spektra av frågor som kan diskuteras och fördjupas.</p> <p>Skolinspektionen kom våren 2016 med kritik att det fanns brister i arbetet mot kränkande behandlingar inom förskolan och det är därför vi under det kommande läsåret kommer att fokusera på begreppet Värdegrund.</p> <p>Under de gemensamma träffarna våren 2016 bröt pedagogerna ner området till följande fyra begrepp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Värdegrund - Inflytande - Ansvar - Delaktighet
Förskola	Solgläntan
Avdelning	Vi ser att de behövs både samtal om värdegrund och träning praktiskt i hur man är mot varandra, det tränas bäst i små grupper. Vi tänker på att materialet ska vara lätt tillgängligt för barnen.

2.3.2 Mångfald – Augusti 2016

Kommun	<p>Under 2013-2016 har Barn i behov av särskilt stöd och modersmålsstöd varit ett av de prioriterade utvecklingsområdena. Vi har nått långt i arbetet med barn i behov av särskilt stöd men det saknas fortfarande mycket i arbetet kring barn i behov av modersmålsstöd. Även här vidgar vi begreppet till mångfald för att täcka in ett bredare spektra av frågor som kan diskuteras och fördjupas. Som övriga Sverige så har även Emmaboda ett större flyktingmottagande än tidigare och detta ställer högre krav på, bland annat, förskolan i arbetet med barn med annat modersmål. Vi har även noterat att attityderna kring arbetet med normkritik och genus i verksamheterna behöver förändras för att vara mer inkluderande för alla inom verksamheterna.</p> <p>Skolinspektionen kom våren 2016 med kritik att det fanns brister i arbetet med modersmålsstöd inom förskolan och det är därför vi under det kommande läsåret kommer att fokusera på begreppet Modersmål och kultur. En handlingsplan kring arbetet med modersmålsstöd upprättades januari 2016 (bilaga 1 och 2).</p> <p>Under de gemensamma träffarna våren 2016 bröt pedagogerna ner området till följande fyra begrepp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modersmål och kultur - Estetik - Anknytning - Genus
--------	--

Förskola	Solgläntan
Avdelning	Vi tänker på att ge pojkar och flickor samma förutsättningar i de olika miljöerna och tänker ur genusperspektiv när vi väljer böcker till barnen.

2.3.3 Naturvetenskap och teknik – Augusti 2016

Kommun	I varje utvärdering från 2013 och framåt har ett flertal arbetslag nämnt att de saknar kunskap och/eller utbildning i området naturvetenskap och teknik. Under de åren har vi haft vissa fortbildningar inom dessa områden men inget kontinuerligt arbete och det råder fortsatt stor osäkerhet på arbetet inom detta. I kommunen finns IKT-pedagog, förskollärare som gått förskolelyftet med inriktning mot naturvetenskap och teknik samt att vi ingår i SKLs matematiksatsning. Under de gemensamma träffarna våren 2016 bröt pedagogerna ner området till följande fyra begrepp: <ul style="list-style-type: none"> - Hållbar utveckling - Djur och natur - Bygg och konstruktion - IKT och vardagsteknik
Förskola	Solgläntan
Avdelning	Vi lyssnar fortfarande av barnens intresse och ser hur vi kan fortsätta.

2.3.4 Förskola och hem – August 2017

Kommun	Emmaboda
Förskola	Solgläntan
Avdelning	Det bästa sättet att få bra kontakt med föräldrar är vid hämtning och lämning och vi är alltid noga med att ta oss tid för samtal och information .Vi vet att det är mycket uppskattat av föräldrarna.Vi är måna om ett bra bemötande och tycker att det är det viktigaste för en god kontakt.Föräldramöte,utvecklingssamtal och fixarkvällar främjar också samarbetet med föräldrarna.

3. Mål att sträva efter

3.1 Demokrati

Styrdokument	<p><u>LpFö98/10:</u></p> <p>Förskolan vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. En viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.</p> <p>Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen.</p> <p>Värdegrunden uttrycker det etiska förhållningssätt som ska prägla verksamheten. Omsorg om och hänsyn till andra människor, liksom rättvisa och jämställdhet samt egna och andras rättigheter ska lyftas fram och synliggöras i verksamheten. Barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser. Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder.</p> <p>Att hävda grundläggande värden kräver att värderingar tydliggörs i den dagliga verksamheten. Verksamheten ska bedrivas i demokratiska former och därigenom lägga grunden till ett växande ansvar och intresse hos barnen för att de på sikt aktivt ska delta i samhällslivet.</p> <p>Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar</p> <ul style="list-style-type: none"> • öppenhet, respekt, solidaritet och ansvar, • förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra, • sin förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till olika etiska dilemman och livsfrågor i vardagen, • utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler, • utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation, • utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och för förskolans miljö, och • utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande. <p><u>Barnkonventionen:</u></p> <p>Artikel 12</p> <p>Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.</p> <p>Artikel 13</p> <p>Barnet skall ha rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territori-</p>
--------------	---

	<p>ella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.</p> <p>Artikel 14</p> <p>Konventionsstaterna skall respektera barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.</p>
Kommun	<p>Under de gemensamma träffarna våren 2016 bröt pedagogerna ner området till följande fyra begrepp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Värdegrund - Inflytande - Ansvar - Delaktighet

3.1.1 Läsåret 2016/2017

Förskola	<p>Hur definierar förskolan begreppet Värdegrund?</p> <p>Barns inflytande – att alla får höra och synas, trygghet – att alla ska känna sig sedda och respekterade i verksamheten, respekt och förhållningsätt - hur vi är mot varandra, lyssna, hur vi bemöter varandra, att vi hjälper varandra. Lära barnen lösa konflikter, känna ansvar för medmänniskor och ur ett samhälleligt perspektiv. Att alla ska komma till tals och bli tillgodosedda. Arbetet är processinriktat och inte resultatnriktat, att det är vägen dit som är det viktigaste och inte resultatet. Anpassade förväntningar och utmaningar, att få utvecklas som den man är utan att jämföras med andra. Pedagogers bemötande gentemot barn, barn/barn samt gentemot övriga i förskolans verksamhet. Stärka barnens självkänsla och jaget för att hjälpa dem att ta egna beslut. Värdegrund är även normer/värden, vad som är rätt eller fel. Genus/kön, alla likas värde. Demokrati, se samtliga individer och att alla får samma möjligheter.</p> <p>Hur arbetar förskolan med begreppet Värdegrund?</p> <p>Miljön och vilka olika stationer som erbjuds där barnen kan mötas och dela kunskaper/erfarenheter med varandra. Förskolans gemensamma policy/regler, att det finns kontinuitet i pedagogernas svar gentemot barnen. Processen kommer att synliggöras på reflektionsväggen där dokumentation från projektet sätts upp allt eftersom. Det blir tydligt för barnen och de kan lätt gå tillbaka till att se vad vi har gjort. Processen som är i centrum och inte det slutgiltiga resultatet. Barns inflytande synliggörs då de får göra val i aktiviteter, när vi tar vara på deras intressen. Även i miljön blir barns inflytande framträdande då vi bland annat har låga bord och stolar på barnens nivå. Barnen får vara delaktiga i vardagliga aktiviteter som att dela frukt, duka och diverse andra saker.</p>
----------	---

3.1.2 Läsåret 2017/2018

Förskola	Solgläntan
Avdelning	Eftersom vi är en liten förskola har vi gemensamma mål. Vi strävar efter att alla barn ska bli sedda och hörda varje dag. Materialet ska vara lätt tillgängligt för barnen. Ta till vara barnens ideer och vara tillmötesgående. Visar respekt och engagemang för barnens tankar och ideer.

3.1.3 Läsåret 2018/2019

Förskola	<p>Förskolan ska sträva efter förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra</p> <p>Målet är uppnått när vi ser att barnen visar hänsyn och respekt mot vuxna och barn samt inte kränker varandra. Att barnen visar hänsyn för varandras saker och sin miljö runt omkring dem.</p> <p>Utveckling sker hela tiden i samspel och möte mellan människor, i samtal kring olika situationer och dilemman som uppstår. Sedan finns det olika material/litteratur man kan använda för att väcka tankar till samtal.</p>
----------	---

3.2 Mångfald

Styrdokument	<p><u>LpFö98/16:</u></p> <p>Förskolan ska ta till vara och utveckla barnens förmåga till ansvarskänsla och social handlingsberedskap, så att solidaritet och tolerans tidigt grundläggs.</p> <p>Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten ska präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling. Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Verksamheten ska syfta till att barnens förmåga till empati och omtanke om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Barns behov av att på olika sätt få reflektera över och dela sina tankar om livsfrågor med andra ska stödjas.</p> <p>Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund.</p> <p>Förskolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Varje barn ska ges möjlighet att bilda sig egna uppfattningar och göra val utifrån de egna förutsättningarna. Delaktighet och tilltro till den egna förmågan ska på så vis grundläggas och växa. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna lämna sina barn till förskolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.</p> <p>Alla som verkar i förskolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dessa värden. Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.</p> <p>Skollagen föreskriver att utbildningen i förskolan ska, varhelst den anordnas, vara likvärdig. Normerna för likvärdigheten anges av de nationella målen, och förskolan ska arbeta för att nå dessa mål. Omsorg om det enskilda barnets välbefinnande, trygghet, utveckling och lärande ska prägla arbetet i förskolan. Hänsyn ska tas till barnens olika förutsättningar och behov. Detta innebär att verksamheten inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika.</p> <p>Förskolan ska ta hänsyn till att barn lever i olika livsmiljöer och att barn med de egna erfarenheterna som grund söker förstå och skapa sammanhang och mening. De vuxna ska ge barnen stöd i att utveckla tillit och självförtroende. Barnens nyfikenhet, företagsamhet och intressen ska uppmuntras och deras vilja och lust att lära ska stimuleras. I förskolans uppdrag ingår att såväl utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa.</p> <p>Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer</p>
--------------	---

	<p>internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.</p> <p>Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar</p> <ul style="list-style-type: none"> • förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning, och • respekt för allt levande och omsorg om sin närmiljö. • utvecklar sin identitet och känner trygghet i den, • utvecklar självständighet och tillit till sin egen förmåga, • känner delaktighet i sin egen kultur och utvecklar känsla och respekt för andra kulturer, <p><u>Barnkonventionen:</u></p> <p>Artikel 2</p> <p>Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.</p> <p>Artikel 8</p> <p>Konventionsstaterna åtar sig att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt ingripande.</p> <p>Artikel 30</p> <p>I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör en urbefolkning skall ett barn som tillhör en sådan minoritet eller urbefolkning inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.</p>
Kommun	<p>Under de gemensamma träffarna våren 2016 bröt pedagogerna ner området till följande fyra begrepp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modersmål och kultur - Estetik - Anknnytning - Genus

3.2.1 Läsåret 2016/2017

Förskola	<p>Hur definierar förskolan begreppet Modersmål och kultur?</p> <p>Könsroller (kvinnans roll), bemötande människor emellan, hudfärger, mat, natur och djurliv, olikheter, klimat och kläder, respekt för andra människor</p> <p>Hur arbetar förskolan med begreppet Modersmål och kultur?</p> <p>Rörelse/sånger/musik från andra länder. Erbjuder olika uttrycksformer med bilder och tecken för att förtydliga. Ha bildschema hur dagen på förskolan ser ut och vad som händer. Flaggor.</p>
----------	---

	Olikheter är bra, vi synliggör olikheter och uppmuntrar det i vardagliga samtal och situationer. Att vi uppmärksammar traditioner och söker efter information om dessa tillsammans med barnen. Vi håller även vid de vanligaste av våra traditioner.
Avdelning	

3.2.2 Läsåret 2017/2018

Förskola	Solgläntan
Avdelning	Ge pojkar och flickor samma förutsättningar. Ordna med material och miljöer efter barnens intresse.

3.2.3 Läsåret 2018/2019

Avdelning	<p>Förskolan ska sträva efter att förståelse för att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.</p> <p>Målet är nått när vi ser att barnen har en förståelse för att alla är olika. Att alla ser olika ut, har olika intressen, olika behov mm. Vi erbjuder alla barnen samma förutsättningar och vi väljer ut litteratur som speglar samhället mångfald.</p>
-----------	--

3.3 Naturvetenskap och teknik

Styrdokument	<p><u>LpFö98/16:</u></p> <p>Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal-och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. Detta inbegriper också att forma, konstruera och nyttja material och teknik. Multimedia och informationsteknik kan i förskolan användas såväl i skapande processer som i tillämpning.</p> <p>Förskolan ska lägga stor vikt vid miljö-och naturvårdsfrågor. Ett ekologiskt förhållningssätt och en positiv framtidstro ska präglä förskolans verksamhet. Förskolan ska medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp. Verksamheten ska hjälpa barnen att förstå hur vardagsliv och arbete kan utformas så att det bidrar till en bättre miljö både i nutid och i framtid.</p> <p>Förskolan ska sträva efter att varje barn</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvecklar sin förståelse för rum, form, läge och riktning och grundläggande egenskaper hos mängder, antal, ordning och talbegrepp samt för mätning, tid och förändring, • utvecklar sin förmåga att använda matematik för att undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar av egna och andras problemställningar, • utvecklar sin förmåga att urskilja, uttrycka, undersöka och använda matematiska begrepp och samband mellan begrepp, • utvecklar sin matematiska förmåga att föra och följa resonemang, • utvecklar intresse och förståelse för naturens olika kretslopp och för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra, • utvecklar sin förståelse för naturvetenskap och samband i naturen, liksom sitt kunnande om växter, djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen, • utvecklar sin förmåga att urskilja, utforska, dokumentera, ställa frågor om och samtala om naturvetenskap, • utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar, • utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap,
Kommun	<p>Under de gemensamma träffarna våren 2016 bröt pedagogerna ner området till följande fyra begrepp:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hållbar utveckling - Djur och natur - Bygg och konstruktion - IKT och vardagsteknik

3.3.1 Läsåret 2016/2017

Förskola	<p>Hur definierar förskolan sitt valda begrepp?</p> <p>Djur och natur:</p> <p>Växter och djur, kretslopp, odla, årstidsväxlingar, vatten. Svenska djur och utländska djur. Olika miljöer för olika djur.</p>
----------	--

	<p>Hur arbetar förskolan med sitt valda begrepp?</p> <p>Vi var på utflykt på en bondgård där barnen fick bekanta och närma sig olika sorters djur. Vi går till skogen och bekantar oss med olika miljöer i vår omgivning. Använda IKT för att forska kring ämnet djur och natur. Använda lappar på förskolan för att upptäcka smådjur. Prata om hur man betar sig i naturen samt tar hand om den. Inreda miljöer där dessa begrepp finns i vardagen för diskussion och experimenterande.</p>
Avdelning	

3.3.2 Läsåret 2017/2018

Förskola	Solgläntan
Avdelning	<p>Solen.</p> <p>Barnen som har flyttat upp till solen visar fortfarande ett stort intresse för dinosaurier och eftersom vi jobbade en del med träd förra året undersöker vi om det kan bli något tillsammans.</p> <p>Gläntan</p> <p>Barnen på Gläntan är yngre än förra året, de verkar ha ett stort intresse för bondgårdsdjur i form av bilder och sånger.</p>

3.3.3 Läsåret 2018/2019

Avdelning	<p>Förskolan ska sträva efter att varje barn tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld.</p> <p>Utveckling sker när barnen får möta material på olika sätt. Genom att titta, känna, prova och prata om. Hela dagen är ett lärande för barnen det inkluderar också alla vardagliga situationer.</p> <p>Målet är uppnått när barnen pratar om vad vi gör och kommer med egna idéer hur de vill fortsätta. När de vill visa upp sitt projekt och är kreativa på egna initiativ. Det kan också vara att barnen visar intresse för det vi gör genom att ställa frågor och lyssna samt komma med egna förslag.</p>
-----------	---

3.4 Förskola och hem

Styrdokument	<p><u>LpFö98/16:</u></p> <p>Förskolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar.</p> <p>Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktig, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för barn med svårigheter. Alla barn ska få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen.</p> <p>Vårdnadshavare har ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen. Föräldrarna ska ha möjlighet att inom ramen för de nationella målen vara med och påverka verksamheten i förskolan. Att förskolan är tydlig i fråga om mål och innehåll är därför en förutsättning för barnens och föräldrarnas möjligheter till inflytande.</p>
Kommun	<p>Under upptakten i augusti 2017 var detta ett av områdena som skulle diskuteras på varje förskola och varje avdelning.</p>

3.4.1 Läsåret 2016/2017

Infördes höstterminen 2017.

3.4.2 Läsåret 2017/2018

Avdelning	<p>Vi kommer att fortsätta att jobba för en god tamburkontakt, vi tycker att det är det bästa och viktigaste sättet för ett bra samarbete med föräldrarna.</p>
-----------	--

3.4.3 Läsåret 2018/2019

Avdelning	<p>Arbetslaget ska visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer.</p> <p>Utveckling pågår hela tiden i mötet och kommunikationen med föräldrar. I det vardagliga mötet, på utvecklingssamtal och inskolningar. Det är ett ständigt pågående jobb att underhålla en god relation med föräldrar.</p> <p>Målet är uppnått när vi får en positiv respons ifrån föräldrar. Man kan även se på föräldraenkäten hur nöjda föräldrarna är. Man märker det också när vi har goda samtal och bra stämning sinsemellan.</p>
-----------	--

4. Innehåll – processen

Kommun	Under gemensamma träffar våren 2016 för samtliga pedagoger bryts de tre utvecklingsområdena ner till fyra begrepp vardera. Samordnare tillsammans med pedagogisk utvecklingsledare sammanställer avdelningarnas uppföljningar och utvärderingar till en resultatrapport som lämnas till förvaltningen.
Förskola	Varje förskola, tillsammans med någon ur ledningsgruppen vid behov, väljer varje år ett av dessa begrepp att fördjupa sig i och definiera vad det betyder för dem på förskolan och sätter upp gemensamma mål för hur de ska fördjupa arbetet med detta begrepp. För läsåret 2016/2017 är det beslutat att samtliga förskolor ska arbeta med begreppen Värdegrund (utvecklingsområde Demokrati) samt Modersmål och kultur (utvecklingsområde Mångfald).
Avdelning	Utifrån förskolans definition och de uppsatta målen tar varje avdelning fram konkreta delmål för att arbeta mot de gemensamma målen. Dessa delmål följs upp och utvärderas enligt punkt 6 nedan.

5. Organisation

Kommun	Samtliga pedagoger kommer att tillhöra någon nätverksgrupp som, utifrån ett givet tema, samlas två gånger per termin för att diskutera de pedagogiska utmaningarna som finns kring området utifrån de dokumentationer som varje pedagog har med sig. Ateljépedagog och IKT-pedagog kommer att ha workshops med samtliga pedagoger under läsåret för att förstärka/utmana/utöka den kunskap som redan finns. Pedagogisk utvecklingsledare/pedagogista, pedagogisk handledare och specialpedagog finns som stöd för arbetslagens reflektion samt stöd i barngrupp genom deltagande/observation för att kunna se och utmana rådande strukturer. Ledningsgrupp i samråd med PUG tillför fortbildning i form av relevanta föreläsningar fortlöpande under läsåret.
Förskola	Från hösten är förskolan indelad i två avdelningar. Vi har skapat nya miljöer och mötesplatser. Tre pedagoger ansvarar för den lilla gruppen och två pedagoger för den stora gruppen. Vi tar alla gemensamt ansvar för utemiljön. Inomhus tar pedagogerna ansvar för varsin avdelning.
Avdelning	Försöker dela upp avdelningen i mindre grupper. Vi skapar nya rum i rummen för att se om/hur nya relationer uppstår. Introducera nytt material i de olika miljöerna. Pedagogerna för varje avdelning har skapat en grundidé för hur det ska se ut så det finns något för alla. Senare på terminen får man kanske utveckla de miljöer där intresset varit som störst. Ingen har ett specifikt ansvarsområde, alla ansvarar för den miljö man jobbat i.

6. Tidsplan

Kommun	Se bilaga 4 och 5 – Gemensamt kalendarium. Arbetslagen följer upp arbetet varje vecka under ordinarie reflektionstid med hjälp av pedagogisk dokumentation samt en gång per månad mer noggrant. En gång per termin har varje arbetslag totalt en heldags utvärdering av de valda målområdena
--------	--

	samt att detta dokument uppdateras.
Förskola	Förskolans samordnare, tillsammans med någon ur ledningsgruppen, sammanställer förskolans arbete med de valda målområdena under januari samt augusti månad för inlämning till förvaltningen under september månad.
Avdelning	Arbetslagen lämnar en analys av sitt arbete i december samt juni till samordnare för sammanställning.

7. Uppföljning – Utvärdering

Kommun	Pedagogiska utvecklingsgruppen analyserar vilka behov/utmaningar/framgångsfaktorer som finns utifrån varje förskolas resultatrapportsammanställning. Ledningsgruppen gör en fördjupad analys av detta och beslutar därefter vilka insatser som eventuellt behöver göras.
Förskola	I slutet på varje läsår under en arbetsplatsträff analyseras förskolans mål utifrån avdelningarnas arbete. Därefter bestämmer förskolan, tillsammans med någon ur ledningsgrupp vid behov, om nästa läsårs fokusområde, vilket kan vara samma som det arbetats med under året eller ändras till något av de övriga tre.
Avdelning	Genom verksamhetens ordinarie arbete med observation/dokumentation/pedagogisk dokumentation följer arbetslagens pedagoger barnens lärandeprocesser/tankar inom de uppsatta målområdena veckovis. Var fjärde vecka stämmer arbetslaget av arbetet på avdelningen mot de uppsatta målen utifrån vilken skillnad det gjorts för barnen på avdelningen. I slutet på varje termin analyserar arbetslaget, tillsammans med någon ur ledningsgruppen, arbetet i förhållande till förskolans och avdelningens uppsatta mål under en hel dag.

8 Framgångsfaktorer

8.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>Augusti 2016:</p> <p>Från tidigare år har vi uppmärksammat följande framgångsfaktorer i det övergripande arbetet. Gemensamma arbetsplatsträffar har stärkt vi-känslan inom de kommunala förskolorna och ökat likvärdigheten för alla våra barn.</p> <p>Införandet av fyra nätverksgrupper där samtliga pedagoger, förutom samordnare, har deltagit i någon grupp har gett pedagogerna möjlighet att träffas över förskolornas gränser och diskutera pedagogiska frågor utifrån ett givet tema. Även detta har stärkt vi-känslan och likvärdigheten.</p> <p>Genom PUG (pedagogiska utvecklingsgruppen) har förskolornas samordnare tillsammans med ledningsgrupp haft möjlighet att träffas varannan vecka för att diskutera och fördjupa sig i beslut, funderingar och frågor som rör förskolornas övergripande arbete.</p> <p>Varje förskola har en samordnare som är den huvudsakliga kontaktpersonen mot ledningsgrupp, förvaltning och övriga verksamheter som kommer i kontakt med förskolorna samt ansvarar för vissa administrativa uppgifter. Detta har gjort dessa arbetet bättre och smidigare, då det finns en tydlig sammanhållande kraft på förskolan som har avsatt tid för dessa arbetsuppgifter.</p> <p>De kommunala stödfunktionerna i form av pedagogisk utvecklingsledare, pedagogisk handledare, ateljépedagog samt specialpedagog har även fortsättningsvis kunnat sätta fokus på och fokuserat förskolornas utvecklingsarbete.</p> <p>Förskolecheferna har varje vecka möten på varje förskola och står därigenom i nära kommunikation med verksamheterna. Steget mellan ledning och verksamhet är kort.</p> <p>Ledningsgruppens sammansättning av olika kompetenser, utbildningar och uppgifter gör att det övergripande arbetet hela tiden ifrågasätts och stärks.</p> <p>Augusti 2017:</p> <p>Att barnen ges möjlighet att arbeta i mindre grupper under större delen av tiden i verksamheten upplevs som en stor framgångsfaktor där varje enskilt barn lyfts fram mer och får större möjlighet att uttrycka sig och sin vilja. Det ger också större möjlighet att för barnen att se de andra barnen som ”fiffiga kompisar”, vilket är ett begrepp från psykolog Leif Strandberg som föreläste för samtliga pedagoger i förskolan våren 2014.</p> <p>Genom morgonmöte varje dag med barngrupperna ges de större möjlighet att bilda sig en helhet över vad dagen kommer att innehålla och större möjlighet till att utöva inflytande över hur de vill att deras dag ska se ut.</p> <p>På de förskolor där det finns möjlighet till så kallade ”gemensamma roller” upplevs detta som oerhört positivt. Att kunna ha pedagoger som är specialiserade på till exempel utemiljön eller IT-verksamheten bidrar till ett generellt större kunnande inom dessa områden för alla pedagoger.</p>
Förskola	Solgläntan
Avdelning	Vi är bra på bemötande och förhållningsätt, flexibla och hjälpsamma mot våra arbetskamrater. Vi är duktiga på att lyssna av barnen och engagera oss i deras intresse.

8.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>Att barnen ges möjlighet att arbeta i mindre grupper under större delen av tiden i verksamheten upplevs som en stor framgångsfaktor där varje enskilt barn lyfts fram mer och får större möjlighet att uttrycka sig och sin vilja. Pedagogerna får också större möjligheter att lyssna in varje barns intressen och behov. Detta ligger också i linje med vad all tillgänglig forskning säger.</p> <p>Pedagogernas morgonmöte gör dagens arbete effektivare då fokus kan ligga på dagens möjligheter och samarbete över avdelningarnas gränser och utnyttja flexibiliteten i organisationen. Morgonmöte med barngrupperna ger barnen större möjlighet att bilda sig en helhet över vad dagen kommer att innehålla och större möjlighet till att utöva inflytande över hur de vill att deras dag ska se ut.</p> <p>Att barnen ges möjlighet att själva reflektera över sin dag och sitt arbete på förskolan ökar deras delaktighet och pedagogernas förståelse för varje barns uppfattning om verksamheten och dess innehåll och bidrar till att göra förskolan till en trygg plats för alla barn.</p> <p>Ledningsgruppens sammansättning av olika kompetenser, utbildningar och uppgifter gör att det övergripande arbetet hela tiden ifrågasätts och stärks. Att ha kontor på samma plats leder till att beslut kan fattas snabbt vid behov och att frågor kan diskuteras direkt.</p> <p>De kommunala stödfunktionerna har kunnat samordna förskolornas utvecklingsarbete. Det innebär också att vi ligger i framkant med IT och barnen får möjlighet att uppleva dagens senaste teknik och bekanta sig med den under pedagogiskt ordnade former. Inom det skapande arbetet har de gemensamma inköpen av material inneburit att vi kunnat sätta fokus på att låta barnen utforska högkvalitativt och giftfritt material. Den pedagogiska utvecklingsledaren stöttar förskolechefernas och arbetslagens arbete och ser till att det finns framförhållning i organisationen och handleder och utmanar arbetslagen.</p> <p>Genom kontinuerlig gemensam fortbildning, bland annat genom nätverksgrupper, skapas en vi-känsla och en större gemensam syn på uppdraget och arbetet som i sin tur bidrar till ett positivt arbetsklimat. Det har också bidragit till ett relativt stort intresse att vidareutbilda sig, bland annat till förskollärare.</p> <p>Medvetenheten om hur miljöerna påverkar oss alla har bidragit till en bättre verksamhet.</p> <p>Vårt gemensamma reflektionsprotokoll har genomgått många förändringar under årens lopp men det verkar nu som det har ”satt sig” och blivit mer naturligt och lättarbetat och bidrar till att förbättra verksamheterna.</p>
Förskola	<p>God föräldrakontakt.</p> <p>Att vi delar in oss i grupper.</p>
Avdelning	<p>Vi har en stark föräldragrupp som är trygga med att lämna sina barn här. De är engagerade i förskolan och vad deras barn gör här. Vi har haft en god föräldra kontakt och de har varit väldigt nöjda med förskolan. Vi anser oss ha en god omsorg av barnen. Det kan till exempel handla om innan föräldrar hämtar barnen att det är ordnat med ny blöja, rena kläder osv. Vi har också varit bra på att möta barnens önskingar och behov. Att vi delar in oss i grupper där vissa kan vara kvar inne och andra ute. Vi försöker ordna så att de kan gå till lekparken, skogen, gymnastiken osv.</p> <p>I vintras och i början av våren var det också en bra personaltäthet här. Det upplevde vi väldigt positivt där vi kunde lätt dela upp oss och man var aldrig själv ute. Det var lättare att dela upp oss i olika rum,, vi fick mer översikt, samt det blev inte kris när någon av personalen var sjuk.</p>

8.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	
Avdelning	

9. Hinder och utmaningar

9.1 Läsåret 2016/2017

Kommun	<p>Augusti 2016:</p> <p>Som noterats även tidigare år så är tiden ett av våra stora hinder. Vi skulle gärna se fler dagar då förskolan kan vara stängd så all pedagogisk personal kan träffas och ta del av samma fortbildning och ha tid för diskussioner kring vårt utvecklingsarbete. En del av detta är att kunna lösgöra samtliga pedagoger under två-tre sammanhängande dagar i upptakten av ett nytt läsår. Likaså begränsningen i tid på arbetslags-/förskolenivå att kunna lösgöra arbetslag för arbetslagsreflektioner ser vi som ett hinder.</p> <p>Vi skulle även vilja se utökade resurser för pedagogisk utvecklingstid på varje förskola så varje arbetslag fick möjlighet att diskutera verksamheten under minst två timmar per vecka, jämfört med en timme per vecka idag.</p> <p>I dagsläget har förskolorna ansvar för, inom ramen för den pedagogiska bemanningen, ekonomibiträdesuppgifter. Att vi har utbildade förskollärare som utför uppgifter såsom att ta emot och lägga upp mat eller diska är, i vår mening, ett hinder för utvecklingen inom förskolorna. Vår pedagogiskt utbildade personal bör kunna fokusera på det pedagogiska uppdraget under hela dagen och inte känna en stress över praktiska detaljer som kan skötas av ej pedagogiskt utbildad personal. Vi förordrar att helt lyfta bort dessa delar ur den pedagogiska bemanningsorganisationen och lägga dem utanför på samma sätt som städuppgifterna idag.</p> <p>Ett nytt och uppdaterat resursfördelningssystem som är anpassat till de förutsättningar och beslut Bildningsnämnden tagit, Skolverkets allmänna råd, områdenas socioekonomiska förutsättningar och tar hänsyn till de barn i behov av särskilt stöd som finns inom förskolan ser vi som en nödvändighet för ett fortsatt bra och långsiktigt utvecklingsarbete.</p> <p>Vi har påbörjat arbetet med den röda tråden 1-16/19år tillsammans med grundskolans rektorer då vi diskuterar övergången till förskoleklass. Detta är en av de stora utmaningarna framför oss där vi behöver hitta en gemensam plattform att stå på för barnens bästa. Likaväl behöver vi inom förskolan arbeta med de övergångar vi har inom våra verksamheter för att barnens bästa ska komma i första rummet.</p> <p>Augusti 2017:</p> <p>Det absolut största hindret är avsaknaden av vikarier, framförallt utbildade vikarier. Under våren har vi vid många tillfällen stått helt utan vikarier och verksamheterna har därigenom gått på knäna och inte kunnat ha den kvalitet som vi eftersträvar.</p> <p>På samma linje är avsaknaden av utbildad personal en stor utmaning, hur kan vi tillgodose behovet av förskollärare och barnskötare på längre sikt? Tillsammans med Vilhelm Moberg Gymnasium kommer vi att starta en lärlingsutbildning till barnskötare. Vi har även lämnat in förslag till förvaltningen kring hur vi kan stötta den personal i verksamheten som vill läsa till förskollärare. Om inget görs åt ovanstående riskerar kvaliteten att sjunka inom verksamheterna.</p> <p>En utmaning är att vi inte vet hur många barn som kommer att födas under de nästkommande fem åren och därigenom anpassa våra bemanningsinsatser efter detta. Detta är något vi fortlöpande behöver undersöka och diskutera så att vi inte överanställer utbildad personal och tvingas till uppsägningar längre fram. Det vore önskvärt att köpa in prognoser kring detta såsom Daniel Jonsson föreslagit.</p> <p>Som noterats även tidigare år så är tiden ett av våra stora hinder. Vi har ett stort behov av</p>
--------	---

	<p>flera dagar då förskolan kan vara stängd så all personal kan träffas och ta del av samma fortbildning och ha tid för diskussioner kring vårt utvecklingsarbete, särskilt då andelen utbildade sjunker. En del av detta är att kunna lösgöra samtlig personal under två-tre sammanhängande dagar i starten av ett nytt läsår. Vårt förslag är att detta förläggs under tiden för sommarstängningen, för detta krävs en samordning med fritidshemmen vilket gjorde att förslaget föll i år. Vi tror dock på modellen och föreslår att detta införs nästa läsår.</p> <p>Vaktmästares och städpersonals uppgifter och begränsningar i deras arbetsuppgifter motsvarar inte de behov som verksamheterna har vilket innebär att våra pedagoger får ta av sin pedagogiska tid för att utföra uppgifter såsom att sätta upp hyllor, flytta möbler mellan verksamheter eller dammsuga mattor. Vi anser att det är orimligt att förskolornas behov inte utgör grunden för det som utförs.</p> <p>Förskolornas samordnare har fått vidgade, inofficiella, arbetsuppgifter på sitt bord som inte var tänkt från början. Vi kommer att ta höstterminen 2017 till att se över samordnarens arbetsuppgifter och förtydliga dessa och/eller göra om systemet för samordnare från grunden.</p>
Förskola	Solgläntan
Avdelning	Lära barnen att vara rädda om förskolans saker och sådant som andra barn har tillverkat. Förändringar i miljön för att på ett lättare sätt dela barngruppen.

9.2 Läsåret 2017/2018

Kommun	<p>Neddragningen av bemanningen i våra förskolor genom justeringen av delningstalen har gjort att många pedagoger känner att de inte räcker till och detta befarar vi kommer att resultera i ökade sjuktal. Vi ser också att insatserna för barn i behov av särskilt stöd har ökat samtidigt som bemanningen i förskolan minskat.</p> <p>Den minskade bemanningen får konsekvenser i att verksamheterna behöver vara mer vuxenstyrd vilket innebär mindre inflytande för barnen. Det är också en ständigt pågående diskussion kring hur dagen praktiskt ska lösas i stort sett alla arbetslag vilket tar tid och kraft från pedagogerna. Ytterligare en konsekvens kan vara att fortbildning får ställas in pga att pedagogerna inte kan avvaras från verksamheten.</p> <p>Det absolut största hindret är avsaknaden av vikarier, framförallt utbildade vikarier. Under läsåret har vi vid många tillfällen stått helt utan vikarier och verksamheterna har därigenom gått på knäna och inte kunnat ha den kvalitet som vi eftersträvar. På samma linje är avsaknaden av utbildad personal en stor utmaning, hur kan vi tillgodose behovet av förskollärare och barnskötare på längre sikt?</p> <p>Ett nytt och uppdaterat resursfördelningssystem som är anpassat till de förutsättningar och beslut Bildningsnämnden tagit, Skolverkets allmänna råd, områdenas socioekonomiska förutsättningar och tar hänsyn till de barn i behov av särskilt stöd som finns inom förskolan ser vi som en nödvändighet för ett fortsatt bra och långsiktigt utvecklingsarbete.</p> <p>Att budgetarbetet inte tar hänsyn till vår kunskap ser vi som ett hinder, t ex kostnaden för behovet av stöd till barn i behov av särskilt stöd eller att statsbidrag inte räknas som ett tillägg utan en del av ordinarie budget som blir en minuspost om vi inte beviljas bidraget. Detta försvårar vårt interna ekonomiarbete och skapar en stor osäkerhet kring vårt ekonomiska resultat.</p> <p>Som noterats även tidigare år så är tiden ett av våra stora hinder. Vi skulle gärna se fler dagar då förskolan kan vara stängd så all pedagogisk personal kan träffas och ta del av samma fort-</p>
--------	--

bildning och ha tid för diskussioner kring vårt utvecklingsarbete. En del av detta är att kunna lösgöra samtliga pedagoger under två-tre sammanhängande dagar i upptakten av ett nytt läsår. Likaså begränsningen i tid på arbetslags-/förskolenivå att kunna lösgöra arbetslag för arbetslagsreflektioner ser vi som ett hinder. Pedagogernas ambitioner att förbättra den pedagogiska miljön begränsas även den av tiden, samt av otydligheten i tanken om vem det är som ska utföra arbetet. Pedagogerna själva, centrala resurser, vaktmästare, etc.

Vi skulle även vilja se utökade resurser för pedagogisk utvecklingstid på varje förskola så varje arbetslag fick möjlighet att diskutera verksamheten under minst två timmar per vecka, jämfört med en timme per vecka idag.

I dagsläget har förskolorna ansvar för, inom ramen för den pedagogiska bemanningen, ekonomibiträdesuppgifter. Att vi har utbildade förskollärare som utför uppgifter såsom att ta emot och lägga upp mat eller diska är, i vår mening, ett hinder för utvecklingen inom förskolorna. Vår pedagogiskt utbildade personal bör kunna fokusera på det pedagogiska uppdraget under hela dagen och inte känna en stress över praktiska detaljer som kan skötas av ej pedagogiskt utbildad personal. Vi förordrar att helt lyfta bort dessa delar ur den pedagogiska bemanningsorganisationen och lägga dem utanför på samma sätt som städuppgifterna idag.

Vaktmästares och städpersonals uppgifter och begränsningar i deras arbetsuppgifter motsvarar inte de behov som verksamheterna har vilket innebär att våra pedagoger får ta av sin pedagogiska tid för att utföra uppgifter såsom att sätta upp hyllor, flytta möbler mellan verksamheter eller dammsuga mattor. Vi anser att det är orimligt att förskolornas behov inte utgör grunden för det som måste utföras. Samarbetet med andra förvaltningar är under uppbyggnad, men det är långt kvar innan vi har en samsyn på uppdraget och vems verksamhet som bör ha tolkningsföreträde.

En utmaning är att vi inte vet hur många barn som kommer att födas under de nästkommande fem åren och därigenom anpassa våra bemanningsinsatser efter detta. Detta är något vi fortlöpande behöver undersöka och diskutera så att vi inte överanställer utbildad personal och tvingas till uppsägningar längre fram. Det vore önskvärt att köpa in prognoser kring detta såsom ekonom Daniel Jonsson tidigare föreslagit.

Att kunna hitta en organisation som fungerar och passar varje förskola utifrån de förutsättningar som finns är en utmaning som inte kan se likadan ut mellan förskolorna. Varje förskola har unika förutsättningar och behov.

Ökningen av familjer med annat modersmål gör kommunikationen med vårdnadshavare och barn mer utmanande och tidskrävande.

Att låta saker och ting få ta tid och inte rusa framåt utan stanna upp och reflektera över nuet är en utmaning för alla inom förskolan tillsammans med att kunna se hela dagen som pedagogisk verksamhet och att alla barn är alla pedagogers angelägenhet. Detta samtidigt som blicken måste lyftas för att se det som är planerat framåt och organisera utifrån det, t ex gemensamma träffar för pedagogerna.

Där vi inte har lokaler byggda för förskoleverksamhet finns det en utmaning i att göra lokalerna ändamålsenliga. Tyvärr är det inte möjligt i alla lägen och barn och pedagoger tvingas anpassa sig till lokaler som motarbetar förskolans arbete.

Förskola	Disken och mathanteringen. Värmen har varit en utmaning under de varmaste dagarna då har det varit temperaturer närmare 30 grader inne. Ac är att önska.
----------	---

Avdelning	<p>Ett hinder är att disken och mathantering tar så mycket av den pedagogiska tiden ifrån barnen. Till exempel efter lunch tar disken minst en timme och det är den tiden på dagen vi behövs som mest då det ska rastas, blöjbyten, vila med barn, och vara i barngrupp.</p> <p>Sedan nu när vi blivit mindre personal är det svårare med översikten i de olika rummen. De blir svårt att delta i barnens lek, samt se och höra kränkningar. De blir att man får springa mellan rummen för att se vad barnen gör. Barnen blir då störda i leken av en pedagog som springer mellan rummen.</p> <p>Städningen med barnen är en utmaning. Att få barnen att hjälpa till och de slänger ut allt även om de inte använder. det Vi funderar på hur vi ska få till det där med städning. Vi har redan provat att gallra ut mycket leksaker så det känns som vi inte kan gallra så mycket mer. Vi kanske skulle kunna ha en städlåt men det kanske skulle ta fokus från själva städningen. Vår miljö att de städar innan de byter lek funkar inte riktigt då avdelningen är ett enda stort rum och barnen springer mellan de olika ”hörnen”.</p> <p>Värmen har varit en utmaning under de varmaste dagarna då har det varit temperaturer närmare 30 grader inne. Ac är att önska.</p>
-----------	---

9.3 Läsåret 2018/2019

Kommun	
Förskola	
Avdelning	

10. Bilagor

10.1 Bilaga 1 – Handlingsplan Modersmålsstöd

Svar från förskolan till Skolinspektionen

Omedelbara åtgärder:

- Samtlig pedagogisk personal ska under februari och mars 2016 läsa boken ”Flera språk i förskolan” från Skolverket. All personal har egna tjänstedatorer och får läsa den som PDF. Boken diskuteras under april månads gemensamma arbetsplatsträff utifrån de frågeställningar som finns i boken.
- Samtlig pedagogisk personal får under februari och mars 2016 i uppgift att bekanta sig med skolverkets webbplats ”Tema modersmål – mötesplats för modersmål i förskolor och skolor”. Webbplatsens innehåll och användning kommer att diskuteras under april månads gemensamma arbetsplatsträff.
- Den 18 april 2016 föreläser Jeanette Ohlson-Carlborg en halvdag för samtlig pedagogisk personal på temat Kulturmöten i förskolan och skolans värld.
- Modersmåls lärare i arabiska finns att tillgå för förskolan 1 timme/vecka.

Långsiktiga åtgärder:

- I verksamhetsplanen för förskolan i Emmaboda kommun som ska gälla från hösten 2016 till och med våren 2019 kommer ”Mångfald” att vara ett av de fyra utvecklingsområdena. Varje utvecklingsområde kommer att definieras av två huvudmål och under utvecklingsområdet Mångfald kommer utvecklingen av modersmålsstöd vara ett. Exakt formulering av huvudmålet bestäms efter samråd med förskolornas samordnare.

Ledningsgrupp (förskolechefer, pedagogisk utvecklingsledare, ateljépedagog samt administratör) tillsammans med förskolornas samordnare ansvarar för att detta blir utfört senast maj 2016. Samtliga arbetslag ansvarar för att arbeta utifrån verksamhetsplanen från och med augusti 2016 och följa upp och utvärdera sitt arbete vid två tillfällen per termin.

- Sedan hösten 2015 har förskolan haft fem nätverksgrupper för pedagogiska diskussioner och hösten 2016 kommer dessa samordnas mer med verksamhetsplanens utvecklingsområden. En nätverksgrupp kommer att fokusera på Mångfald/Kultur/Modersmål och har som uppgift att diskutera och utveckla det konkreta arbetet i barngrupperna på dessa områden. *Förskolans pedagogiska utvecklingsledare tillsammans med förskolans specialpedagog ansvarar för innehållet och arbetet i denna nätverksgrupp som startar i början av höstterminen 2016.*
- Förskolan vill initiera ett samarbete med skolan där skolelever med annat modersmål kan komma och läsa för barn på förskolan med samma modersmål. Detta kan integreras som en del i skolans modersmålsundervisning. Om det finns möjlighet till detta samordnar vi med biblioteket för att få fram relevant litteratur. *Förskolechef tar kontakt med rektor senast under februari 2016 och därefter kontakt med biblioteket.*
- Förskolans IKT-ansvarige får i uppdrag att under vårterminen undersöka vilka tekniska verktyg som kan inhandlas för att stödja och underlätta arbetet med modersmål i förskolan. *Förskolans IKT-ansvarige lägger fram olika alternativ för förskolechef senast maj 2016.*
- Under inskolning av barn med annat modersmål kommer förskolan att hantera dem som barn i behov av särskilt stöd och tillsätta extra resurser, bland annat i form av vikarier, återkommande möten med tolkstöd och modersmåls lärare, för att ge barnen och deras familjer en bättre introduktion i förskolans verksamhet på så sätt att förskolans pedagoger känner att alla barn kan mötas utifrån sina förutsättningar och

behov. *Förskolechef tar kontakt med förvaltningschef och förvaltningsekonom under februari 2016 för att tillse att de ekonomiska medlen för detta finns.*

- Förskolan behöver utökade möjligheter till modersmåls lärare. 5 timmar per förskola, vecka och språk är önskvärt. *Förskolechef tar kontakt med förvaltningschef och förvaltningsekonom under februari 2016 för att tillse att de ekonomiska medlen för detta finns och därefter kontakt med kommunens modersmåls samordnare.*
- Då flertalet av de barn med annat modersmål som kommer till förskolans verksamheter är flyktingar och/eller asylsökande är det önskvärt att förskolans verksamhet finns med på de inledande samtalen som förs med familjerna när de blivit kommunplacerade. *Förskolechef tar kontakt med flyktingsekreterare Emelie Qviberg på Integrationsenheten i Emmaboda kommun under mars 2016.*

10.2 Bilaga 2 – Arbetsrutin Modersmålsstöd

10§ SL Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet. Lpfö 98 s.6

”Språk och lärande hänger oupplösligt samman liksom språk - och identitetsutveckling. Förskolan skall lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskap inom andra områden. Förskolan ska medverka till att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.”(Lpfö 98, s.7)

Förskolan ska sträva efter att varje barn

- Tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld,
- Utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv,
- Utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra.
- Utvecklar intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner, (Lpfö 98, s.10)

Förskolans mål

- Få möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål.
- Få stöd i att utveckla en dubbelkulturtillhörighet.

Förskolan ska

När vi får barn med ett annat modersmål än svenska ska vi börja med att inventera förskolans förutsättningar. Har vi pedagoger som talar barnets modersmål? Finns andra barn på förskolan med samma modersmål? Det är frågor som vi bör ha med vid placering av barn. Har vi tillgång till modersmålslärare?

Finns det inte tillgång till flerspråkig pedagog eller modersmålslärare så kan den svenska talande pedagogen tillsammans med föräldrarna ändå göra mycket för att stimulera barnets modersmål.

Barnet

Att stödja barnet i sitt modersmål så tidigt som möjligt är viktigt eftersom den tidiga språkstimulansen har stor betydelse oavsett vilket språk det gäller. Det är viktigt för barnet att inte barnets modersmål avbryts då det börjar i förskolan.

Föräldrarna

Förskolan ska komplettera hemmet genom att skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans arbete med barnen ska därför ske i ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen.(Lpfö s.13)

Ev. så behövs en tolk inför föräldrasamtalet.

Vi pedagoger kan tala med föräldrarna om att forskningen säger att ett väl utvecklat modersmål underlättar inläringen av ett annat språk. Vi uppmuntrar föräldrarna till att använda sitt hemspråk och försöka få dem förstå att modersmålet är grunden för att barnet lättare ska lära sig svenska.

Pedagoger ska även prata med föräldrarna om deras kultur, vara pålästa för att få en förförståelse för deras kultur och att få veta vad som är viktigt för föräldrarna t.ex. att inte äta griskött.

Barn och föräldrar ska veta att vi tycker att deras modersmål är viktigt och att vi uppmuntrar till att det används genom att:

- Personalen lär sig hälsningsfraser och andra ord.
- Involvera de andra barnen på förskolan genom att lära dem några ord.

- Att visa intresse för barnets modersmål. Att använda en skrivbok där både pedagoger och föräldrar kan anteckna ord som är bra att känna till. Ord som är viktiga i olika sammanhang under dagen, samtalen/aktiviteten och leken. Vill föräldrarna lära oss sånger på deras modersmål?
- Stimulera språket genom att låta barnet lyssna på deras modersmål från andra källor såsom cd med musik, sagor eller att titta på DVD. Vi ska ta hjälp av bibliotek och internet för att hitta material. Leta upp appar som vi kan använda till våra läsplattor.

I arbetet med barnets svenska språkutveckling ska pedagogerna medvetet arbeta med att orden och begreppen ska förtydligas eftersom vi använder ord som är okända för barnet. Fastän barnet använder vissa ord så är det inte säkert att de vet betydelsen av ordet.

Finns personal/modersmåls lärare som pratar barnets språk så kommer den att tala sitt modersmål i det dagliga arbetet och arbeta enligt punkterna här nedan. Grunderna för att språket ska utvecklas på ett gynnsamt sätt är att inflödet är rikligt = att barnet får höra språket och att utflödet är rikligt = barnet får möjlighet att använda sina språkliga kunskaper. Innehållet får inte vara för svårt, men gärna snäppet över barnets nivå så att barnet får utmaningar.

Det är genom att möta språket i meningsfulla sammanhang som barnet tar till sig språket därför ska arbetet genomsyra hela verksamheten och under hela dagen genom att:

T.ex. vilka sånger sjunger man i barngruppen? Vad betyder orden i Bä, bä vita lamm? Hur kan vi göra sången begriplig? Pedagogerna ska bearbeta texten så att man försäkras om att barnet förstår innehållet. Finns texten översatt till andra språk?

Genom att sätta ord på allt man gör i samband med olika rutinsituationer så ökar man ordförrådet. T.ex. att vid påklädningen benämna klädesplagg vid ord, färg på kläderna och hur det känns att ha dem på sig.

Fånga upp de ord som barnet säger för att ge dem sammanhang och mening. T.ex. genom att vara närvarande i leken. Samtala om vad som händer, ge förklaringar och prata om vad som hänt på en nivå som barnet förstår.

Pedagogerna ska tänka på att barnet ska få höra språket samtidigt som vi ska tänka på att barnet ska få många möjligheter att själva formulera sina tankar, önsknings och behov.

Planerade stunder där barnet ska kunna samtala och verka i mindre grupper. Här kan vi arbeta med språket genom böcker. Genom att låta barnet följa med i handlingen genom bilderna. Förklara svåra ord. Låta barnen återberätta sagan, samtala om boken – ställa frågor. Berätta sagan med hjälp av konkret material – språkpåsar eller dramatisera. Här kan vi ta hjälp av föräldrarna som kan läsa sagan på barnets modersmål. Bra att ta en bok som finns på svenska och på barnets modersmål.

IKT för modersmål i förskolan

Spel och multimedia kan användas i förskolan för att utveckla barns modersmål och det svenska språket. En rik och språkutvecklande miljö där barn kan lära tillsammans av varandra och med engagerade vuxna gynnar språkutvecklingen.

Pekplattor är extra bra för flerspråkiga förskolebarn, det visar en licentiatavhandling från Uppsala universitet. Med hjälp av plattorna kan barnen höra böcker på sitt andra modersmål, använda pedagogiska appar samt kommunicera med barn på andra förskolor via exempelvis Skype.

Språkstimulerande spel och appar

På sidan Modersmålsappar listas appar som har inbyggt tal på flera språk, inte bara svenska. Dessa appar kan användas för att utveckla barns modersmål även om det inte alltid är appens ursprungliga syfte.

Många appar finns tillgängliga på flera olika språk och kan på så sätt stimulera barnens modersmål. Ett exempel på webbplats är Skolappar där lärare skriver recensioner kopplade till läroplanen.

På Utbildningsradions barnwebb finns bland annat spelet Katten musen tiotusen. Det kan spelas på svenska, arabiska, finska, samiska, spanska, surani och turkiska. På barnwebben finns också filmer och sagor på olika språk. (Skolutveckling-spel och appar-Skolverket.)

Källor

Läroplan för förskolan Lpfö 98

Myndighet för skolutveckling (2008) Flerspråkighet i förskolan. Stockholm.

Tidningen Förskolan Nr 4(2009). Nationella minoriteter i förskola och skola.

Skolverket. Skolutveckling-spel och appar-Skolverket.

www.modersmal.skolverket.se

10.3 Bilaga 3 – Emmaboda vår framtid

Emmaboda kommunfullmäktige antog 24 mars 2015 en vision:

”Emmaboda kommun skall vara den öppna, företagsamma och miljömedvetna kommunen med god tillväxt som är attraktiv för näringsliv, föreningsliv och invånare – en naturlig mötesplats i sydost.”

Utifrån denna vision tog kommunens ledningsgrupp fram fem stycken utvecklingsområden och till varje utvecklingsområde olika målområden. Förskolan är inte direkt omnämnd i dessa utvecklings-/målområden men är, som vi ser det, en viktig kugge i maskineriet att nå visionen. Nedan är våra tankar kring hur förskolan i Emmaboda kommun stöttar visionen.

A – Emmaboda kommun som attraktiv knutpunkt och mötesplats.

En aktiv och, i samhället, synliggjord förskola som kännetecknas av hög kvalitet och tillgänglighet kan locka fler familjer till kommunen. Genom vårt nuvarande arbete, bland annat genom den årliga utställningen på biblioteket, synliggör vi kommunens barn och ger dem en plats i det offentliga rummet.

Förskolan har satsat på att anordna fortbildning för samtliga pedagoger i kommunen och har vid flertalet tillfällen bjudit in närliggande kommuners pedagoger att medverka i dessa fortbildningar. Emmaboda har då blivit en mötesplats för pedagoger inom förskolan.

B – Näringslivsfrämjande aktiviteter – stöd och service till företag.

Förutom att förskolan i sitt ordinarie uppdrag stöttar kommunens företag genom att möjliggöra att fler kan förvärvsarbeta så har förskolan det stora uppdraget att vara familjernas första kontakt med kommunens bildningsväsende. Förskolan är barnens första steg i det livslånga lärandet och genom att ge barnen möjlighet att bli innovativa och kreativa samhällsmedborgare som vågar lyckas kan förskolan bidra till ett ökat företagande.

C – Boende, fritid, kultur och miljö.

Förskolan i Emmaboda kommun strävar efter att vara en aktiv del av samhället och ge barnen möjlighet att se och reflektera kring det samhälle som finns och har funnits där de bor. Genom detta kan barnen se vilka möjligheter som finns och vilka möjligheter som de kan skapa i framtiden.

Läroplanen för förskolan beskriver att förskolan ska arbeta med miljöfrågor för att barnen ska få en förståelse för naturens kretslopp och hur människor, natur och miljö påverkar varandra. Bland annat genom att vi återanvänder ”skräpmaterial” i de skapande verksamheterna får barn möjlighet att reflektera kring hur vi använder jordens ändliga resurser och att vi ska ha respekt för och vara rädda om vår miljö.

D – Sysselsättning, integration, jämlikhet, jämställdhet och mångfald.

För många nyanlända är förskolan den första riktiga kontakten med det svenska samhället. Genom det vardagliga arbetet möjliggörs en naturlig integration.

Jämlikhet, jämställdhet och mångfald är ord som i många år genomsyrat förskolans verksamhet och finns tydligt uttryckt som arbetsområde i läroplanen.

Genom att barnen ges möjlighet att pröva och utmanas i det de är intresserade av skapas en naturlig grogrund för innovation och initiativ som i förlängningen kan leda till ett ökat företagande och därigenom en ökad sysselsättning.

E – Infrastruktur – Förutsättningar för att bo och verka i hela kommunen.

Förskolan har satsat på att få modern teknik att bli ett naturligt inslag i verksamheterna, bland annat för att barnen ska bli bekväma med att kommunicera på många olika sätt.

En av grundtankarna för förskolans arbete är att det ska vara likvärdigt. Det ska inte spela någon roll var i kommunen ett barn bor, barnet ska få likvärdiga förutsättningar för att utvecklas till den bästa människa barnet kan bli. Likvärdigt innebär inte likadant och varje förskola är därför unikt anpassad till de förutsättningar och utmaningar som finns i dess närområde.

Genom införandet av helg, natt och kvälls-verksamheten har förskolan möjliggjort att fler kan arbeta de tider som samhället kräver.

10.4 Bilaga 4 – Gemensamt kalendarium 2016-2017

Vecka	Datum	Aktivitet
33 – 25	Augusti 16 – Juni 16	Litteratur enligt särskild lista utifrån nätverksgrupper. Kompenseras med 3 timmar/termin.
33	15-19 Augusti	Eftermiddagar till varje arbetslag, iordningställande av miljöer och pedagogiska diskussioner enligt särskilt dokument.
	18 Augusti	Upptaktsdag (stängd dag) enligt separat program. Arbetstid 08 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
34	22 Augusti	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Träff nätverksgruppsledare 15 ⁰⁰ -16 ³⁰
	24 Augusti	Gemensam APT - Föreläsning Ann Åberg – 16 ³⁰ -20 ³⁰
35	29 Augusti	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
36 – 44	September – Oktober	Auskultation i förskoleklass. Förskoleklass auskulterar i förskola. Förskolechefer informerar under augusti/september.
36 – 39	September	APT egna förskolan Gemensam diskussionspunkt: Ann Åbergs föreläsning Nätverksgrupperna informerar varandra
36	5 September	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – IKT 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
37	12 September	Pedagogisk dokumentationskurs 4
	14 September	Gemensam APT - Föreläsning Ann Åberg – 16 ³⁰ -20 ³⁰
38	19 September	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Modersmål/Kultur 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
39	26 September	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
40	3 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Pedagogiska miljöer 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
41	10 Oktober	IT-Café 13 ³⁰ -16 ³⁰
	14 Oktober	Halvdagsutbildning för några 08 ³⁰ -11 ⁰⁰ – Information kommer senare
42	17 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Värdegrund 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
43	24 Oktober	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
44	31 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – IKT 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
44 – 48	November	APT egna förskolan tillsammans skolans pedagoger.
45	7 November	Pedagogisk dokumentationskurs 4
46	14 November	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Modersmål/Kultur 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
47	21 November	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
48	28 November	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Pedagogiska miljöer 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
49 – 51	5 – 23 December	Utvärderingsdag
49	5 December	IT-Café 13 ³⁰ -16 ³⁰
	6 December	Gemensam APT
50	12 December	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Värdegrund 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
51	19 December	Reservtid för Workshop/IT-Café 13 ³⁰ -16 ³⁰
2 – 5	Januari	APT egna förskolan Gemensam diskussionspunkt: Nätverksgrupperna informerar varandra

2	9 Januari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
3	16 Januari	Pedagogisk dokumentationskurs 4
4	23 Januari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – IKT 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
5	30 Januari	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
6	6 Februari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Modersmål/Kultur 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
7	13 Februari	IT-Café 13 ³⁰ -16 ³⁰
	15 Februari	Gemensam APT
8	20 Februari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Pedagogiska miljöer 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
9	27 Februari	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
10 – 13	Mars	APT egna förskolan Gemensam diskussionspunkt: Nätverksgrupperna informerar varandra
10	6 Mars	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Värdegrund 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
11	13 Mars	Pedagogisk dokumentationskurs 4
	17 Mars	Halvdagsutbildning för några 08 ³⁰ -11 ⁰⁰ – Information kommer senare
12	20 Mars	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – IKT 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
13	27 Mars	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
	31 Mars	Stängd dag
14	3 April	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Modersmål/Kultur 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	6 April	Gemensam APT
15	10 April	Pedagogisk dokumentationskurs 4 Studiebesök
17	24 April	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
18 – 22	Maj	APT egna förskolan Gemensam diskussionspunkt: Nätverksgrupperna informerar varandra
19	8 Maj	Workshop 13 ³⁰ -16 ³⁰
20	15 Maj	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Pedagogiska miljöer 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
21	22 Maj	IT-Café 13 ³⁰ -16 ³⁰
22	29 Maj	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksträff – Värdegrund 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
23 – 25	5 – 22 Juni	Utvärderingsdag
24	12 Juni	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
	13 Juni	Gemensam APT – Tema Glitter & Glamour
25	19 Juni	Reservtid för Workshop/IT-Café 13 ³⁰ -16 ³⁰
	23 Juni	Midsommarafton – Dans och fest på egen hand

10.5 Bilaga 5 – Gemensamt kalendarium 2017-2018

Vecka	Datum	Aktivitet
23-27	Maj 17 – Juni 17	En heldag för varje arbetslag (som de ser ut till hösten) för planering inför läsåret. Varje förskola gör eget schema för detta.
33 – 25	Augusti 17 – Juni 18	Litteratur enligt särskild lista utifrån nätverksgrupper. Kompenseras med 3 alt 6 timmar/termin (se litteraturlista).
32–35	Augusti	APT egna förskolan
35	28 Augusti	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 1 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	30 Augusti	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
36	4 September	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	5 September	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
37	11-15 September	Uppföljning
	11 September	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 1 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
38	18 September	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	20 September	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Pedagogisk dokumentationskurs 5 – Träff 1 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
	21 September	Stängningsdag för förskolan. Särskilt program kommer.
39	25 September	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 1 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	2 Oktober	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
41	9 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 1 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	11 Oktober	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
42	16 Oktober	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ⁰⁰ Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
	23 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 2 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
43	29 Oktober	<i>Sommartid slutar. Flytta klockan 1 timme bakåt.</i>
	30 Okt – 3 Nov	Uppföljning
44	30 Oktober	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ⁰⁰ Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
	1 November	Pedagogisk dokumentationskurs 5 – Träff 2 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
45–48	November	APT egna förskolan
45	6 November	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 2 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	13 November	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
47	20 November	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 2 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	22 November	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
48	27 November	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
49–51	December	Utvärderingsdag
49	4 December	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 2 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	7 December	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
50	11 December	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ⁰⁰

	13 December	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
51	18 December	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 3 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
2–5	Januari	APT egna förskolan
3	15 Januari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 3 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	17 Januari	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
4	22 Januari	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
		Pedagogisk dokumentationskurs 5 – Träff 3 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
5	29 Januari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 3 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
6	5 Februari	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	6 Februari	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
	7 Februari	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
7	12 – 16 Februari	Uppföljning
	12 Februari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 3 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
8	19 Februari	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 6 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
9	26 Februari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 4 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	28 Februari	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
9–13	Mars	APT egna förskolan
10	5 Mars	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 6 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
11	12 Mars	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 4 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
12	19 Mars	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 7 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	21 Mars	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Pedagogisk dokumentationskurs 5 – Träff 4 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
	23 Mars	Stängningsdag för förskolan. Särskilt program kommer.
25 Mars	<i>Sommartid börjar. Flytta klockan 1 timme framåt. Trandagen!</i>	
13 – 14	26 Mar – 6 Apr	Uppföljning
13	26 Mars	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 4 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	30 Mars	<i>Långfredagen</i>
14	2 April	<i>Annandag påsk</i>
15	9 April	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 4 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	11 April	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
16	16 April	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 7 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
		Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
17	23 April	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 5 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
18–22	Maj	APT egna förskolan
18	1 Maj	<i>Första maj</i>
	2 Maj	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
19	7 Maj	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 5 16 ⁰⁰ -17 ³⁰

	<i>10 Maj</i>	<i>Kristi Himmelfärdsdag</i>
18	2 Maj	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
20	14 – 18 Maj	Uppföljning
	14 Maj	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 8 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	16 Maj	Pedagogisk dokumentationskurs 5 – 17 ⁰⁰ -19 ⁰⁰ Studiebesök
	<i>17 Maj</i>	<i>Förskolans dag</i>
21–22	28 Maj – 1 Juni	VårRundan
21	21 Maj	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 5 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	23 Maj	Öppen IT-workshop 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
22	28 Maj	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 8 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
23	4 Juni	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 5 16 ⁰⁰ -17 ³⁰
	<i>6 Juni</i>	<i>Nationaldagen</i>
	7 Juni	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
24	11 Juni	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 1 – Träff 9 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
25	18 Juni	Nätverksgrupp Ny inom förskolan 2 – Träff 9 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	<i>22 Juni</i>	<i>Midsommarafton – Dans band i band</i>

10.6 Bilaga 6 – Gemensamt kalendarium 2018-2019

Vecka	Datum	Aktivitet
32–35	Augusti	APT egna förskolan
32	9–10 Augusti	Upptaktsdagar, en heldag för varje arbetslag enligt särskilt program.
34	20 Augusti	Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ⁰⁰ <i>Skolstart</i>
35	27 Augusti	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ³⁰
36	3 September	Nätverksgrupp Pedagog 1 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	4 September	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
37	10-14 September	Uppföljning
	10 September	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ³⁰
	12 September	TAKK Höstgrupp – Träff 1 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
38	17 September	Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	19 September	Pedagogisk dokumentationskurs 6 – Träff 1 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
	20 September	Stängningsdag för förskola, fritids och skola. Särskilt program kommer.
39	24 September	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ³⁰
	26 September	TAKK Höstgrupp – Träff 2 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
	27 September	Arbetsmiljögrupp – 09 ³⁰ -11 ⁰⁰
	1 Oktober	Nätverksgrupp Pedagog 2 – Träff 1 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
41	8 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ³⁰
	10 Oktober	TAKK Höstgrupp – Träff 3 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
	15 Oktober	Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
43	22 Oktober	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ³⁰
	24 Oktober	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
	28 Oktober	<i>Sommartid slutar. Flytta klockan 1 timme bakåt.</i>
	44	29 Okt – 2 Nov
29 Oktober		Nätverksgrupp Pedagog 1 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
31 Oktober		TAKK Höstgrupp – Träff 4 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
44–48		November
45	5 November	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ³⁰
	7 November	Pedagogisk dokumentationskurs 6 – Träff 2 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
46	12 November	Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	14 November	TAKK Höstgrupp – Träff 5 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
47	19 November	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰ Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ³⁰
	26 November	Nätverksgrupp Pedagog 2 – Träff 2 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
48	29 – 30 November	<i>Studiedagar för skolan</i>
49–51	December	Utvärderingsdag
49	3 December	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰

		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ³⁰
	6 December	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
50	10 December	Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	12 December	TAKK Höstgrupp – Träff 6 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
51	17 December	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ³⁰
	20 December	<i>Skolan slutar</i>
2–5	Januari	APT egna förskolan
2	7 Januari	<i>Studiedag för skolan</i>
	8 Januari	<i>Skolstart</i>
3	14 Januari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ³⁰
	17 Januari	Arbetsmiljögrupp – 09 ³⁰ -11 ⁰⁰
4	21 Januari	Nätverksgrupp Pedagog 1 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	23 Januari	Pedagogisk dokumentationskurs 6 – Träff 3 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
5	28 Januari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 6 15 ³⁰ -17 ³⁰
	30 Januari	TAKK Vårgrupp – Träff 1 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
6	4 Februari	Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	5 Februari	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
7	11 – 15 Februari	Uppföljning
	11 Februari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 6 15 ³⁰ -17 ³⁰
13 Februari	TAKK Vårgrupp – Träff 2 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰	
8	18 – 22 Februari	<i>Sportlov</i>
	18 Februari	Nätverksgrupp Pedagog 2 – Träff 3 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
9	25 Februari	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 7 15 ³⁰ -17 ³⁰
	27 Februari	TAKK Vårgrupp – Träff 3 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
10–13	Mars	APT egna förskolan
10	4 Mars	Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
11	11 Mars	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 7 15 ³⁰ -17 ³⁰
	13 Mar	TAKK Vårgrupp – Träff 4 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
12	18 Mars	Nätverksgrupp Pedagog 1 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	19 Mars	Stängningsdag för förskola, fritids och skola. Särskilt program kommer.
13	25 Mars	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 8 15 ³⁰ -17 ³⁰
		<i>Trandagen!</i>
	27 Mars	Pedagogisk dokumentationskurs 6 – Träff 4 16 ⁰⁰ -19 ⁰⁰
	31 Mars	<i>Sommartid börjar. Flytta klockan 1 timme framåt.</i>
14	1 – 5 Apr	Uppföljning
	1 April	Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	3 April	TAKK Vårgrupp – Träff 5 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
15	8 April	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 8 15 ³⁰ -17 ³⁰
16	15 April	Nätverksgrupp Pedagog 2 – Träff 4 15 ³⁰ -17 ⁰⁰

	17 April	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
	19 April	Långfredagen
17	22 – 26 April	Påsklov
	22 April	Annandag påsk
18–22	Maj	APT egna förskolan
18	29 April	Nätverksgrupp Barnskötare 1 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	1 Maj	Första maj
19	6 Maj	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 9 15 ³⁰ -17 ³⁰
	8 Maj	TAKK Vårgrupp – Träff 6 16 ⁰⁰ -18 ⁰⁰
20–21	13– 24 Maj	VårRundan
20	13 – 17 Maj	Uppföljning
	13 Maj	Nätverksgrupp Pedagog 1 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	15 Maj	Pedagogisk dokumentationskurs 6 – 17 ⁰⁰ -19 ⁰⁰ Studiebesök
	16 Maj	Förskolans dag
21	20 Maj	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 9 15 ³⁰ -17 ³⁰
	23 Maj	Arbetsmiljögrupp – 09 ³⁰ -11 ⁰⁰
22	27 Maj	Nätverksgrupp Barnskötare 2 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	30 Maj	Kristi Himmelsfärdsdag
	31 Maj	Lovdag för skolan
23–26	Juni	Utvärderingsdag
23	3 Juni	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 1 – Träff 10 15 ³⁰ -17 ³⁰
	6 Juni	Nationaldagen
	7 Juni	Lovdag för skolan
24	10 Juni	Nätverksgrupp Pedagog 2 – Träff 5 15 ³⁰ -17 ⁰⁰
	13 Juni	Gemensam APT – 17 ³⁰ -20 ⁰⁰
	14 Juni	Skolavslutning
25	17 Juni	PUG 13 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
		Nätverksgrupp Förskollärare 2 – Träff 10 15 ³⁰ -17 ³⁰
	21 Juni	Midsommarafton – Varannan sill, varannan vatten.